

Inscriptus Catalogo Librorum

~~Jo. de Al. p. 17~~

Pi Bonaventura Tolomeus mittet in signu
amoris Fr Loren. Car.

M
G
IN
M
a

In

Ap

SUPPLEMENTVM
MERCVRII
GALLOBELGICI

IN QVO BREVITER COM-
MEMORANTVR EA, QVAE
ab initio Anni praesentis M. D. XCVI.
vsque ad mensem Iunium tota Eu-
ropa gesta sunt.

*Inscriptus Catalogo Libro-
rum.*
Eodem D. M. Iansonio Docto-
rum.
mensi auctore.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Godefridum Kempensem,
ANNO M. D. XCVI.

SVBILIMENDVM

MERCVRII
GALLIOTELIGI

IN QVO
MAGNITVDO
ET VIRTUS
VIRTVTIS
VIRTVTIS
VIRTVTIS

*Carthago libe-
rum*

im. o. 622

COLONIAE AGRICOLAE
Appl. Godofridus
ANNO M. DCC. LXXV

1195 o 2021

M
GA
N

tur: q
eadem
rum a
uerbi
Quac
terem
adeo
inquir
& (v
mentis
tur, fir
vltim
ne nim
lucem
graphu

SUPPLEMENTVM
MERCVRII
GALLOBELGICI, CONTI-

NENSEA, QVAE AB ANNI

M. D. XCVI. initio, vsq; ad men-

sem Iunium passim per Euro-
pam gesta sunt.

AD LECTOREM.

 Vt ceteris Dijs aperto capite anti-
quitus res diuina fieri consueuerit,
soli Saturno recto & aperto fiebat.
Quam rem miratur Plurarchus, cau-
samque inquirens, hanc esse arbitra-
tur: quod veritas plerumq; recta, ignorataq; sit: sed
eadem aperiatur tempore. Saturnus enim tempo-
rum author & Deus fingitur. Vnde natum esse pro-
uerbium existimo: Veritatem temporis esse filiam.
Quaecumque mecum perpenderem, atque animadu-
terem, in ea nos incidisse tempora, in quibus nullum
adeo secretum est, quod humana curiositas non
inquirat, inuentum vanitas hominum non prodit.
& (vt nunc omnia geruntur affectibus) veras fig-
mentis mendacis, commentisque corrupti loqui-
tur, scribit, & in vulgus spargit: hic quiescere, quam
ulterius in narratione nostra progredi maluissem:
ne nimium calidum immaturumq; esset, quod in
lucem omitteremus. Ceterum quia urgebat typo-
graphus, & amici (de quorum fide nequaquam di-
bito)

Plurarchus
in proble-
matibus.

Anno
1596.

4 MERCVRII GALLOBELGICI

bito) quadam nobis communicarent, praesertim de
rebus in Galliagestis, eorum petitionibus & moni-
tis obtemperandum putavi. Progressus itaq; sum,
& commentarium nostrum ad lumen produxi.
Ceterum cum non ignorarem: quin tempus plura
in lucem eruet, quam nunc prodierunt: etiam qua-
dam fortassis nunc circumferatur minus probata,
qua paulatim veriora proferetur: hac qualia qua-
lia sunt, in Supplementum reijcere separatim, quam in
praecedentium librorum numerum referre malis. vs
cum postea (Deo mihi vitam largiente) perfectio-
ra prodierint, supplementum hoc facilius de-
trahatur; & opus ipsum librorum se-
rie continuetur. Vale, Lector,
& fruerere.

AN.

AN

anno
praefi-
praeda
sub ide
hosticu
sibus ca
adedo an
quieue
Ambia
Hol
quam l
praefidi
non exi
miseru
mis abl
in regio
bant, q
cinos lu
lij in D
Mechli
excusser
quod pl
qua ex C
praefidi
conferu
xilioq;

YEMSerat supra hominum memori- *Excursionem*
am mollis, placida & temperata, at Gallorum
hominum animi nec mitemscere, nec Hispanorū.
pacari potuerunt. Ineunte namque
anno hoc nouo, postridie Calendas Ianuarias
præfidiarij Peronenſes in agrum Bapalmenſem
prædatum progreſſi, ad XXX. trucidantur. Et
sub idem tempus Hispani aliquot Dorlantio in
hoſticum ad prædam excurrentes, ab Ambian-
ſibus capti ſex ſtrangulantur. Sed facinus illud
adeo animos Hispanorum exasperauit, vt non
quieuerint, donec totidem Gallos ex præſidio
Ambianenſi captos, in crucem ſuſtulerint.

Hollandi quoq; & eorum confederati, poſt- *Aliorum de-*
quam limites ſuos circumquaque luſtraſſent, *prædationes*
præſidijsq; impositis muniffent, prædatorum
non exiguam manum in terram Leodiensẽ
miferunt, in eaque pagos aliquot ſpoliatos flā-
mis abſumpſerunt. Rationem cur hoc facerent
in regione neutri ſactioni addicta, hanc redde-
bant, quia incolæ eorum complices aliquot vi-
cinos ſuos diripientes paulò ante occiderant. A-
lij in Diceceſi Coloniensĩ cū bigas quaſdam
Mechlinienſes obuiam haberēt, eas ſtudioſius
excufferunt: ſed dum quærētes nihil inuenirēt,
quod placeret, ijs relictis, in alias inciderunt,
quæ ex Gallia Belgica Coloniam cum aliquo
præſidio deducebantur: Præfidiarij dum manū
conferunt, duos ex prædonibus trucidarunt, au-
xilioq; Colonia euocato, ipſi ſalui cū merci-

6 MERCVRII GALLOBELGICI

Anno
1596.

Christopho-
rus Mondra-
genius mori-
tur.
4. Ianuarij.

bus in yrbem venerunt. Duinkerkan quoq;
hoc tempore non otiabatur: sed cum hyēs esset
mitissima, & mare nauigabile, nulla glacie con-
cretum, prædatorijs nauibus mare infestum
habebant, Ita annus hic à prædis, & direptioni-
bus, optimis militum hoc tempore stipendijs,
quarum causa omnis nunc fides, Religio, pietas
in Deū, in patriā, in consanguineos & amicos suf-
q; deq; ferūtur, ordiūt & incipit.

Quarto die Ianuarij obiit D. Christophorus
Dragoni^o. Hispanus Nobilis, arcis Antuerpianæ
præfectus, veteranus militum Dux, innumeris
pænè victorijs clarus: qui iam inde ab aduentu
Ducis Albani in Belgio omnibus expeditioni-
bus grauioribus interfuit, & vbiq; præclaram
& fidelem Regi operam cū laude nauauit: Bel-
gis perinde ac Hispanis, ob insignem rei milita-
ris disciplinam, aliasq; illius virtutes charus, cu-
ius illud æternis præconijs facinus dignum est;
quod iussu Regis pro Goussana ciuitate, in locis
Zelandiæ sita, 13. Kal. Nouemb. anno MDLXXII.
gessit, quo tempore ciuitas hæc à Geusijs obside-
batur, & aditus omnes maritimi nauigijs eorū
prepediebatur: ipse cū Gallis militib⁹ mille tre-
centis, Germanis trecentis, & centum Hispanis
copiosum tractum longissimum & venis stagnā-
tibus importunum, pedestri itinere superauit;
saconis tormentarij pulueris, quem ferrent in
capita distributis, cuius supra vires humanas au-
dacter incēp ti ea felicitas fuit, vt hostes suos
plures DCC. oppresserit, & ciuitatē obsidione
grauiissima liberarit. Sed hietatus & tam fortis
miles laboribus & ætate fract⁹, fortiori se mor-
ti hoc

ti hoc d
illius
Die
ser, C
diā v
quot
stran
lis L
ibide
lexiss
Regn
tibus
profe
eius r
debat
batur
etaba
iuner
Galli
tation
Aqui
citis n
etia n
pedit
Gallia
nutab
Hispa
Caroli
mibus
erat, l
triren
De
ll.5. cu

ti hoc demum mense celsit, & Paræ victoriarū Anno
illius stamen abruperunt. 1566.

Die huius mēsis 8. cum certis nuncijs allatū ef-
fer, Cardinalē cum Principe Auraco, in Burgū. 7. Ianuar. *Dux de Fe-*
diā venisse, & iam in itinere esse, Luxemburgi; *ria & Pa-*
quotidie expectari, Duces de Feria & de Pa- *strana Card-*
strana cum insigni Nobilium comitatu Bruxel- *nali obuiam*
lis Luxemburgum profecti sunt, vt Cardinalem *prosequuntur*
ibidem exciperent Quod cū Rex Galliarū intel-
lexisset, metuens ne tantus hostium concursus
Regni sui limitib. incōmodaret, cum 150. equi-
tibus; multisq; peditū centurijs in Burgundiam
profectus est, vt eas oras tueretur. Omnis
eius reliquus exercitus ad Feriam vr̄bem confi-
debat, quæ arctissima obsidione adhuc preme-
batur, cuiusq; deditio quotidie à Gallis expe-
ctabatur; cum ob annonæ defectum homines &
iumenta fame morerentur. Cæterum. quia
Galli adueniente Cardinale aliquam rerum mu-
tationem verebantur, castra sua nouis aliquot
Aquitanorum & Scottorum copijs, aliunde ex-
citis munierunt. Interea Dux Guisus, qui iam
etiam Regis partes sequebatur, cū multis equitū
peditumq; turmis in Prouinciā mittitur: vt eā
Galliæ partem administraret, in qua adhuc
nutabat Massilia, quam Consul Casaulto Regi
Hispanorum venditabat: quo per eosdem dies
Carolus Auri⁹ cum aliquot instructissimis trire-
mibus appulerat, ipse quoq; in vr̄bem receptus
erat, licet Classarij non admitterentur, sed in
triremibus permanere iuberentur.

De classico Reginae Angliæ apparatu dixim⁹
li. 3. cui operi quotidie magis magisq; instabat.

8 MERCVRII GALLOBELGICI

Anno
1596.

Quare Londinensibus viginti millia armatorum, & nauigia militaria viginti ad hoc bellū, quod meditabatur, imperauit. Sed cū Londinenses huic oneri se impares ostēderent, 8000. armatorum, & naues 15. postulara sunt: tandem verò in hanc sententiam itum est, vt quatuor millia pugnantium, & quatuordecim naues vulgares, duasque maiores, quas Pinassas vocant, suis sumptibus armarent, & in hanc expeditionem mitterent. Neque Londinensibus solum, sed & omnibus alijs Regni vrbibus pro facultate sua classarij, naues, commeatus, aliisque apparatus bellicus imperatus est: metuebat enim Regina classem, quam Rex in Hispania instruebat, præter quam aliam sexaginta triremium in Sicilia & Regno Neapolitano edificabat. Angebat & Reginam alia cura, Comitissæ scilicet Tyronij, & Hibernorum in ea insula rebellio, quam ab Hispano & pontifice fotum iri verebatur. ita vt non vno loco hostis metuenda esset inuasio.

*Junior Baua-
ria Princeps
venit Coloni-
am.*

Dum hæc fiunt in Anglia, iunior Dux Bauariæ, maximè spei iuuenis, pius, & pro ætate prudēs Coloniā Agrippinā venit, à Patruo suo Ernesto Electore vocatus, vt suo nomine Diocesisin administret: Hic omnibus spem præbet, fore, vt afflictissima Diocesis ista sua administratione, si nō omnino pristino splendori restituitur, saltem respirare, & caput attollere incipiat. quā vicini hostes hactenus oppresserunt, & necdum opprimere desinunt. Nam eodem hoc tempore Confœderati Belgici quingentos equos in Diocesisin miserunt, pecuniam, cuius

iam

iam antea sæpe mentio facta est, pro vidua Co- Anno
 mitis Muerlensis, seu Nuenarij, armis potius, 1596.
 quàm iure postulantes; quam etsi Ordines decē
 dierum spatio depensuros se promitterent, e-
 quites tamen, ne tantam expeditionem gratis
 suscepisse viderentur, omnia diripuerūt, equos,
 boues, aliāque pecora abegerunt, & innocentes
 agricolas miseris modis diuexarunt. Accedebat
 & aliud malum Contra Confœderatorum vio-
 lentiam vt tuerentur Ordines Bonnam, conti-
 nuò præsidio munire debuerunt. quò vt ciues
 & seiplos aliquando exonerarent, egerunt cum
 D. de Linden, vrbs & præsidij præfecto, vt cum
 suis vrbe exiret. Qui priusquam cedere vellet,
 magnam quoque pecuniæ summam, quam sibi,
 suisque deberi aiebat, exegit.

In Regno Neapolitano per hostes dies Ban- *Banditi in*
 ditæ nouas tragœdias excitârunt. Cum enim *Italia.*
 tempus ipsis indulgum exactum esset, Prorex il-
 lis denunciari iussit, omnes Regno cederent.
 quod nisi bidui spatio facerent, suspendij poenā
 illis constituit. Cumque ad antiqua latrocinia
 redirent, viasque omnes infestas haberent, Pro-
 rex aliud edictum iussit publicari, quo interdi-
 cebatur omnibus subditis, ne quis sub poena re-
 bellionis, huiusmodi nefarijs hominibus hospi-
 tium præberet, annonam ministraret, aut a-
 liquod subsidium adferret. Omnia quoque iti-
 nera occupata sunt, vt omnis elabendi via inter-
 ciperent. At contractus cum Banditis, agri-
 clestici (de quo superius dicebamus) aliquan-
 diu intermissus, nunc iterum renouatus est. Sub
 id nouus quidam illorum dux, homo sceleratus
 A s & per-

IO MERCVRII GALLOBELGICI

Anno
1596.

*Palsus in
Turcas.*

*400. Turca
ceduntur.*

*Komarēses
in Turcas.*

28. Ianuarij.

& perditus in Ponte Carlo nouos motus concit-
tat, Gubernatorem ei⁹ loci ope suoru cōprehē-
dit, sed paulò post certis cōditionib⁹ dimittit.

D. Palsus vnā cum Terzkio in Vngaria circa
medium huius mensis Ianuarij, cū aliquot tur-
mis peditum, excursionem in ditiones Turcicas
fecerunt. Qui cū in cuneum armatorum Tur-
carum incidissent, 400. ex illis fuderunt, cete-
ros fugientes ad portas vsque Vveitzenles in-
secuti sunt. Cumque Vveitzensem agrum depre-
dati opulēta praeda potiti essent incolumes Stri-
gonium reuersi sunt. Turcæ vicissim per eodē
dies vnum ex annonæ præfectis, cum alijs qui-
busdam Christianis, Strigonio Komaram pro-
fecturum, in agro Viuariensi captiuum fecerūt.
Qua re moti Komarēses Haiducci, 11. pedites ē
suis Palottam prædatū emisērunt. Qui cū in pla-
nicie quadam sese occultassent, exploraturi si-
q. Turcæ illac essent trāsituri, viderūt emin⁹ Tur-
cas equites 12. qui ad vicinū pagū desceēbant.
Post solis occasum Haiducci clam in pagum
hunc irrepsērunt, & Turcas omnes exarmatos
in vna domo comprehenderunt. Quam cum op-
pugnarent, & Turcæ fortiter sese defenderent,
Haiducci tandem igne in tecta iniecto domum
incenderunt. Turcæ viso incendio, consternati
eruperunt. sed fugere volentes 2. cæsi, 8. capti &
2. elapsi sunt. Captiuos cum equis omnibus Ko-
maram redūxerunt. Interea Turcæ magno nu-
mero in agro Vveitzenſi conuenerunt, ad quos
etiam 18. huius mensis Begus Hatuanus cum
multitudine Tattarorum venit, cui Vveitzenſis
Begus obuiam processit. Qui vbi conuenissent,
& con-

& cōsilia cōferrēt, quo exercitus ducēdus esset Anno
inter se cōsentire non potuerunt. Vveitzēsis No. 1596.
uigradū eundū, & vicinos pagos oēs ferro flāma
maq; spēdēdos contendit. Hatuanus Setlchinum
proficiscendum cōsultit. Dum sic inter sese alter
cantur ea nata est inter ipsos contentio, vt Vvei
tzenfis, nisi celeri fuga sibi, consulisset, à Tatta
ris, trucidatus fuisset. Re igitur infecta tattaria-
grum Setlchinensem depopulari decreuerunt. Tonhausius
Cuius consilij certior factus Tonhausius, eius fugat Turcas
tractus gubernator, illis obuiam profectus est,
in fugā coniecit, & quosdam captiuos fecit.

Cū in comitijs Trāsylvanicis mēse Decē. Comitū Trā
bri vltimo habitis cōmuni ordinum cōsēlu de Syluania.
cretū esset, à bello Turcico non abstinendū, sed
illud totis viribus, etiam contra Polonos, conti
nuandum ne iugum Turcicum semel excussū,
denuò induere cogantur tributa quoq; subditis
non reluctantibus ea essent indicia, quibus bel
lum geri possit, Princeps operapretium facturū Trāsylua
se exiitimaui, si ipse ad Cæsare proficiscatur, nus ad Cæsare
ei necessitatem in quam à Polonis coniectus rem proficis
esset, voluntatemq; suam & suorum de bello ciui.
aduersus Christiani nominis hostē gerendo ex
positurus, simul opem & auxilium à Cæsare fla
gitaturus. Præparatis itaq; omnibus ad viandne
cessarijs; Princeps ipse cū nuncio Apostoli
co, Patre Alphōso Cerylio, suo Cōfessario: D.
Tōma Cācellario, Cornisio Caspari Cēturione
in Hoest, Pācratio Senio Prætorio præfecto,
Hameneio, qui illi à poculis est, Doctore medi
co, & alijs nobilib; aulicis, qui XL. diebus vehēbā
tur, nonnullis etiam equitibus per hos dies iter
ingres-

12 MERCVRII GALLOBELGICI

Anno
1596.

*Siculorum
Transyluano
rum motum.*

Siculi qui.

ingressus, primo Caschouiam, inde Pragam incolumis peruenit. vbi perbenignè & honorificè insigni in occursum illi misso comitatu initio Februarij exceptus est. In vltimis Comitij Principis Sigismundus Siculam Nobilitatem, certis motus causis & rationibus, omnibus suis priuilegijs & immunitatibus priuârat. Sunt autem Siculi, quos incolæ Zeckler nuncupant, populi Transyluanix, Moldauix ad ortum, & Russix ad septentrionem, contermini, à qua Carpathis montibus dispescuntur. Hi à Scythijs oriundi suis legibus & moribus viuunt, suaque officia forte distribuunt. Nemo apud illos ignobilis censetur etiâ si aratrum manu tractet, aut caprino gregi præsit. Qui in 7. diuisi regiones quas ipsi Sedes vocât, multas vrbes, pagosq; habitât. Incolis, ijsq; bellicosus abundant, quare & magnis gaudent priuilegijs. Quibus cum à principe priuati & in ordinem redacti essent, intestinum bellum meditabantur. Tribus igitur locis armatorum milia 20. conuenerunt, Principi rebellantes, & priorem libertatem armis vindicare conantes. Quibus etsi Princeps 2000. equitum, & totidem peditum obiecisset, qui in eorum fines missi, motum exortum sopirent, tumultuantemque populum coërcerent, tamen Cardinalis Bathoræi machinationes plerique metuebant, verébanturque ex minutissima scintillula incendi-um grauiissimum; quæ certè occasio Turcis fuisset peropportuna. Quare circa 20. diem Ianu. 25. ex primarijs huius tumultus authoribus Albâ Iuliam captiui producti sunt: qui postquam questionibus subiecti essent, & omnia sua consilia prodi-

20. Ianuarij.

prolidlissent, tandem extremo supplicio affecti sunt, vt suo loco dicetur.

XXIII. huius mensis quidam Christianus olim, nunc apostata, nuper captus Viennæ diligētissimè examinatus, inter alia confessus est; Turcarum Imperatorem apud Persam nullam pacem, nullasq; inducias impetrare posse ab Ilpachieris, Genizaris, alijsq; belli ducibus cogi, vt ipse præsens bellum administret. Transmarinos itaq; Turcas è Natolia, ceterisq; prouincijs euocare: at illos terguersantes bellum Vngaricum, vt mortem præsētissimam, horrere: Chaffertum Bassam cum 12000. tyronum, bello adhuc inutilium, Belgradum venisset: inde Budam profecturum, nulla eum spe alia, quàm Sultanū hoc tempore maiores copias mittere nō posse. Quod si Christiani ante suum aduentum Budam tentauerint, Bassa omnia præsidia limitanea euocaret, conflatoq; ex illis exercitu, Christianis (si posset) occurreret, & cum ijs infestis armis decertaret. Sin minus posset, nec consultū videretur, ijsdem copijs Budam & Belgradum muniret, easq; vrbes pertinaciter defenderet: minora oppida & arces arbitrio hostium relinqueret. Budam maximam esse annonæ scuitiā, Rabam vero maiorem: Omnium Turcarum ynā eandemq; esse sententiam, quod si Christiani Monte S. Martini, Totensi oppido, & Pappa potiantur, Rabam absque vlla difficultate, expensis aut laboribus recuperarent. Tantum enim esse in vrbe famem, vt nisi ex prædictis locis subinde aliquid commeatūs importaretur, urbem Turcæ necessario deserere deberent. Primario

Anno
1596.

23. Ianuarij.
Confessio cap.
tini cuiusdā
Turce.

Tur-

12 MERCVRII GALLOBELGICI

Anno
1596.

Turcas Budēses paucos ante dies Beglerbegum in Senatu cōuenisse eūq; admonuisse, vt ante ōnia curaret ac prouideret, ne quid in vrbe vel ad vitā conseruandā, vel ad mīros defendēdos deesset: metuendū.n. esse, Christianos prima expeditione sua Budā obsessuros esse. Beglerbegū verò sese excusasse, id sui muneris nō esse, & ignorare, qua hora Sultan⁹ se reuocare decreuerit Tattaros deniq; ipsos cōfiteri, Chamū nō facile in Vngariā reuersurū: eū enim ob acceptas varias in Vngaria clades, ob multa suorū millia amissa, hui⁹ expeditionis maximopere poenitere.

Inter finitimos Populos & vrbes rarò bene conuenit. Exemplo sūnt inter veteres Achæi, Lacedæmonij, Thebani, & plures populi Græciæ. Inter Latinos Romani, Tarentini, Brutij, Crotonienses, Locronenses, Samnites, & alij plures, qui non odijs tantū priuatis, sed apertis bellis inter se decertarunt. An non idē in nostris spectemus? Vt. Lusitani & Castilienses, vt Galli & Belgæ, vt Angli & Scoti, ita inter sese æternum dissident Germani & Poloni. Hinc sepe iurgia, contētiōnes, direptiones, pugnæ, cades. Id verū esse foedo, hoc mēse die circiter 25: exēplo inter Germanos & Polonos comprobātū est. Nobilis .h. quidā German⁹ in Dynastia VVartēbergensi, inter Bresslaviā & VVartā fluuiū, in confinibus Poloniae, filiam in matrimonium collocauerat. Adeius nuptias venit Polonus quidam Vegerfkius, cum nonnullis alijs eiusdem gentis socijs. Cū iam conuiuæ mero incalescerent, vinūque audius, quā hilarius biberent, surrexerunt vt choreas ducerent, & pro more gentis salta-

Polonorum
in nuptijs
Germani in
solenia.

1596.
 saltarent. Poloni primò salibus & iocis, mox
 verbis amarioribus & dentatis, tandem diris
 & inuectiuis nobilitatem Germanicam exa-
 gitârunt, causamque & occasionem conten-
 tionis & altercationis quâsiuerunt: ac tandem
 Germanos ad arma prouocarunt. In hoc tumultu
 tres cæsi, traiectiq; sūt, & multi vulnerari. Su-
 peruenere mox plures Poloni, qui cum compli-
 cibus suis omnem muliebrem mundum, aureos
 torques, annulos, & vittas diripuerunt. Tan-
 dem pretiosis vestibus, virginibus & matronis
 exutis, omnibusque secum ablatis, discesserunt.
 Intempesta nocte pater sponsæ monetur, vt si-
 bi, suisque consuleret. Polonos enim sponsum
 & sponsam abducere decreuisse. Qui mox ædes
 domesticis & subditis colonis defendendas re-
 linquentes, aliò concesserunt. Paulò ante au-
 roram veniunt Poloni numero circiter cen-
 tum quinquaginta, expugnatisque Nobilis il-
 lius ædibus, eum sponsum sponsamque diligen-
 ter quâsiuerunt. Quos cum non inuenissent,
 omnes dapes nuptiales absumpserunt, crenifi-
 am, vinumque ebiberunt: quod bibere non po-
 tuerunt, pertusis, fractisque dolij, s, vias, quibus
 efflueret, aperuerunt. Ne autem ædes omnino
 diriperent, atque incenderent, vicini agricolæ
 prohibuerunt. Indignissimè facinus hoc tule-
 runt Germani, & de nimia Polonorum vicini-
 tate passim conquesti sunt.

Diu ab Ordinibus Belgicis, Regi suo adhuc
 obediens, expectatus, tandem Luxemburgu
 venit Cardinalis Albertus, Archidux Austriae,
 Maximiliani Imperatoris II. filius Gubernator
 Belgica

Archidux

Albertus

Luxemburg.

G. M. V. R. I. S.

16 MERCVRII GALLOBELGICI

Anno
1596.

Belgicarum prouinciarum nomine Philipp³
Regis designatus: de quo non immeritò dici po-
sse videtur, quod olim de Frederico Cæsare ce-
cinit Poëta Ligurinus:

Lib. 1. de re-
bus gestis
Frederici.

_____ *facundia dulcis,*
Formanitens, animusq; sagax, manus impigra;
sollers

Consilijs, belloq; ferox, & pace modestus:
Mente senex, atate puer, prudentia rerum,
Certus amor, robusta fides, constantia mentis,
Nec frangenda malis, nec sustollenda secundis:
Laudis amans, largitor opum, crudelibus
atrox, (bis,

Tranquillus placidis: ferus, indomitusq; super-
Supplicibus facilis, iustus pius, asper iniquis.
Fortis ad instantes casus, prudensq; futuri,
Præteritiq; memor.

29. Ianua.

Fontanus, E.
Lector Colo-
niensis & a-
lij Alberti
salutatum ve-
niunt.

Huiusmodi certè laudem, non amici & socij
(quorum hac ætate testimonium suspectum est)
sed & hostes, de illo prædicant. Talis igitur, ran-
tusque Princeps, in quo magnam spem ponebāt
Belgæ, cū 29. die Ian. Luxemburgum venisset,
Nobilitas Belgica cum Fontano Comite eodem
profecta, magna cum reuerentia ei congratula-
ta est. Huc quoque Ernestus Bauarus, Elector
Coloniensis cū Nobilitate Leodiensi aduolauit,
cognatumque suum honorificentissimè susce-
pit. Cuius solennitatis atque lætitiæ particeps
fuit Philippus Nassouienfis, Princeps Auraicus
alter quasi Ioseph à captiuitate ad summas dig-
nitates extollendus, Maior fuisse & solennior

hæc l.

hæc lætitia, nisi eam mors Ducis Pastrani inter-
turbasset, qui cum diu afflicta fuisset valetudi-
ne, Luxenburgii, hora antequam eò appulisset
Cardinalis, placida morte quieuit: filio Bruxel-
lis relicto decenniali.

Anno

1596.

Dux Pastrani
mors moritur.

Dum hæc in Belgio fiunt, Dux Guisus iuni-
or, iuuenis placidus & bonus, qui mandati Eu-
angelici memor, tam facile indignissimi sce-
leris in patrem optimum commissi, oblitus,
cum authoribus & concilij paternæ cædis in
gratiam redire, quàm perpetuis cum ijs odijs
pugnare maluit, sub finem Ianuarij cum exer-
citu suo in agrum Massiliensem venit: iam
enim Espernonius Regi reconciliatus, ei admi-
nistrationem Provinciæ traditurus erat. Guis-
us verò cum occupandæ Massiliæ spem nullam
videret, Tolonam, quæ portus maris Ligustici
est, & Regi parebat, secessit: infirmiores enim
erant vires illius, quàm ut à terra Massiliam ob-
sidere posset, cum mare Massiliensibus pateret,
oppidanique Hispanos quotiescunque opus
esset, è triremibus in urbem admitterent. Erant
& in mari triremes aliæ, quæ huc illuc oberran-
tes, vicinis locis plurimum incommodabant.
Quarum piratarum ut prohiberent Galli, & ip-
si naues aliquas instruxerunt. Massiliensibus ve-
rò frumentum, aliæque annonæ è Regno Neapo-
litano, Siciliaque aduehebatur. Nauarræus in-
terim totus in hoc incumberebat, ut urbem hanc
suo imperio subijceret: sed quasunque illis cõ-
ditiones offerret, ne acciperent, Consul Casaul-
tius impediabat.

Sigismundus Poloniæ Rex hoc mense 1 Ianua-

*Rex Polonia
apud Borus
sus urget resti
tutionē tēplo
rū Catholicorū.*

rio serid apud Borussos Augustanæ Confes. loci
os vrgebat vt Catholicis adempta & vi magis,
quàm iure extorta templa, ijs redderent, vnam-
q; Catholicam religionem publicè exercebant.
At Gedanenses seu Dantiscani hoc modo sua pri-
uilegia violari causantes, edicto Regis parere
noluerunt. Quod cum Rex intellexisset, Magi-
stratum & optimates Reipubl. sub poena duode-
cies centenorum millium aureorum ad aulam
citauit. Elbingensibus & Dornensibus eadem
erat fortuna.

*FEBRUAR.
Ordinū Hol-
landiæ ad
Principē Au-
gustū litteræ.*

Ordines Hollandiæ eorūq; cōfœderati, intel-
lecto Principis auraci ex Hispania aduentu, sta-
tim gratulatorias ad ipsum litteras miserūt: in
quarum initio significant, quam gratū ipsis fue-
rit audire, quod Illustris eius Celsitudo post diu-
turnā & iniquā captiuitatē libertati iā tandē est
restituta. Ea enim in se patris esse merita, vt nec
illius, nec filij vnquam immemores esse possint.
Deinde exaggerant dolorem suum, quē de eius
captiuitate in qua non tantū pueritiā, sed &
meliorem vitæ partem transegit, cōcepissent.
præsertim quoties cogitarent, hanc captiuitatē
pro causa tam æqua illum perpeßum esse. Porro
cum hanc eius libertatem paucis illi suspectam
reddidissent, & non beneuolentiæ suorum hosti-
um sed fraudi tribuissent, ad Patris laudes reuer-
tuntur: in quibus præcipuam ponunt, liberta-
tem patriæ tot laboribus & molestijs spartam,
& morte illius consignatam. Tandem o-
rante eum vt in suas prouincias non reuertatur,
nisi animum mutet, & talem affectum,
quali nunc est, exuat: imò hoc rerum
statu

statu omnino in confederatas provincias nō ve-
niat, sed potius oportunius tempus expectet.
His se eum non tantum velle admonitum, sed &
optimos modos offerre, quibus hoc negotium
conficiatur: secundum bonos mores, & consue-
tudines à se, suisque vicinis constitutas, quibus
cauetur, ne quis Confederatorum provincias in-
grediatur, sine publica illorum fide & licentia.

Ad has litteras Princeps ipsis Calendis Febr.
Luxemburgi hunc in modum respondit; Se Or-
dinibus gratias agere, quod tantis votis & desi-
derijs libertatem suam optauerint, & nunc con-
secutam tanto cum gaudio exceperint; nec un-
quam sui memoriam in omnibus suis calamita-
tibus deposuerint, Sibi semper tantum licuisse,
vt benevolentiam & studium, quibus ipsos per-
petuo profecutus est, detegere & manifestare po-
tuerit; quod tamen inquit, hostilis quorundā ve-
strorum de nobis cura, quā ex multis vestrorum
actionibus satis obseruauimus, sæpè impediuit.
Quæ cū ita se habeāt, speramus nos huius liber-
tatis modo & oportunitate ad vestrā salutē, vo-
luntatisque vestræ satisfactiōē (quantum licebit)
vsuros, ita vt nulla vobis vnquam detur que-
relarum occasio. Quod si eò res dirigi non
possit, vt iuxta desideria nostra vobis omnino sa-
tis fiat, id tamen scietis, nihil nobis prius & anti-
dius esse, nullāque in re magis laborare, quā vt
afflicta patria nostra pristino splendori, liberta-
ti que restitueretur. Nihil etiam tentare volumus
quod vobis, aut non approbetur, aut vtile
futurū nō sit. Ea etiā nobis spes affulget, Deū nō
pmissurum, vt alicuius obsequiū & officiū ali-
tendat,

*Respon-
cipis ad Ord-
nes.*

*Exemplar hūc
meū habuis-
se videtur.*

Anno
1596.

20 MERCVRII GALLOBELGICI

tendat, quàm in salutarem tot calamitatum & periculorum vestrorum finem, initiumque felicioris anni, ac diuturnæ per totum Balgium pacis Tandem De^o Ter Opti. Max, vobis eam largiatur gloriam, vt non tantum viam mandatorum eius curratis, sed coronam etiam gloriæ, secundum laudabile propositum vestrum consequamini.

Insignis victoria præ-
da Trāsiluani-
corum.

Eodem tempore, imò pene die Trāsiluani insigni cum victoria tum præda potiti sunt. Cum enim à Sultano nouus Bassa Temesvvariënsis constitutus esset, isque ià aduenisset, prior Bassa cōuasatis omnibus suis, & 75. curribus impositis, cū valido præsidio Belgradum profectus est: Suboluit hoc liberis Haiduccis, qui Lippe & Iēne erant Hi confestim ductore Delli, seu Thelli Martone, viam, qua Bassa transiturus erat, occuparunt, aduenientemq; forti animo aggressi sūt. Turcas fuderunt, fugaruntq; impedimēta omnia omnemque Bassæ supellectilem consequuntur ac diripiunt: Bassam ipsum pugnātem occidūt, cuius caput trunco abscissum Albam Iuliam miserunt. Præda hæc multis ducetorum millibus est æstimata. Li vno. n. curru 20. ducatorū Vngaricorum millia inuenta esse dicuntur.

Negotium in
ser Casarē,
et Polonum.

Postridie Kalendarum Orator Casareus Romæ pontifici secundò Sux Maiest. litteris exhibuit qua Casar promittit, se Pontificis acta in negotio Poloniæ contra communem & hæreditarium hostem rata habiturum; modò conditiones Sux Maiestati, & Romani Imperij, auctoritati, dignitatiq; non aduersentur: sed ijs per omnia sint consentaneæ. Secretarius quoq; quem Polo-

Polon
Reg
procl
lias c
Prim
tuæ l
cum
ad d
non
Vnde
præse
Schac
cis, om
quibu
tanum
inter
nibus
& Tul
vt Lot
tor ear
perper
Qu
pomer
cum co
mas m
chiduc
re affli
sa Tem
lis sup
huius
quida
pus e
mutila

Polonum Romam misisse diximus, mentem Anno
Regis & ordinum ad negotij compositionem 1596.
procliuem esse exposuit. Cæterū Poloni inter a-
lias condiciones has duas sibi dari postulabants
Primò, vt Moldavia & Valachia Polonis perpe-
tux hæreditatis iuri cedant. Secundo inducias
cum Moscho, quæ post triennium expirabunt,
ad decennium (Vt Moscus petit) prorogare vel
non prorogare Polonis liberum sit. Hæc Romæ.
Vnde & quidam scribunt, Madrico Hispaniæ
præscriptum, Regem Philippum Persarum Rex Hispa-
Schacho maxima duo nauigia tormentis belli-
cis, omniq; apperatu onerata, Orum misisse *Perse tor-
mentis bellis.*
quibus instructus, facilius bellum aduersus Sul-
tanum Turcicum aggrediatur: in pacis quoque
inter Gallum & Lotharingum initæ conditio-
nibus etiam hanc esse, vt duæ vrbes, Verdunum
& Tullium Gallo restituantur: hac tamen lege
vt Lotharingæ Ducis aliquis filius Guberna-
tor earum sit, & Gallus præsidarijs, stipendia
perpetuo pendat.

Quarto Feb. qui dies erat Dominicus, hora 4.
pomeridiana Princeps Transylvaniæ Pragæ
cum comitatu antea dicto venit, & post pluri-
mas magnatum gratulationes, in palatiū, vbi Ar-
chiduces hospitatur, deductus est: febrî acurio-
re afflictus. Qui paulò post lætū illud de cæso Bas-
sa Temesvariensi & sumpto de rebellibus Sicu-
lis supplicio, nuncium accepit: ex primarijs, n.
huius factionis authoribus quidam capite cæsi,
quidam hastis transfixi, treceti verò quorū mi-
nus erat delictum, naribus, auribusque
mutilati sunt. Post tale supplicium reliqui
B 3 supplices

4 Febr,
Trāylvanus
Pragā venit.

Siculi factio
si puniti.

22 MERCVRII GALLOBELGICI

Anno
1596.

supplices veniam petierunt, & impetrarunt: totaq; factio resedit.

*Excursiones
Gallorum
in agrū Atre-
bas ejē.*

Sub finem Ianuarij, dum Albertus Archidux & Cardinalis Austriae in Belgium aduentaret, Equites Dorlantio & Bapalmis euocati, occurrere ipsi iubentur. At Galli hanc tuto prædandi occasionem nacti, Calendis Februarij Atrebatū vīq; excurrentes, insidijs ad vetus & semirutū Templariorum Fanum positis, agricolas aliquot interceptos abduxerunt, grandi pecunia postea redimendos. Qui rursus nonis Februarij Hisdiniensia suburbia incenderunt, in quibus infinitam frumenti vim flammis corruerunt. Alber-

3. Febr.
*Hisdinienses
suburbia in-
cenduntur.*

tus interim Luxemburgo cum Regulis & Proceribus Belgicis & Hispanicis, cum nobilitate, & multis peditum, equitumq; millibus discedens, in Brabantiam sese recepit, atq; vndecimo die februarij inter tertiam & quartam horam vespertinam, urbem Bruxellensem hoc ordine ingressus est. Senatus illi ante portam Louaniensem clauēs obtulit, ingressus urbem omnibus locis principalioribus arcus triumphales, magnis expensis, maiori industria & artificio factos, habuit obuios. Nauis ingens seu triremis, occultis rotis nauigabat, expansis velis, remigibusq; fretū circumfusum pullantibus equitantem quasi velificando sequebatur. theatra quoq; pulcherrima erant extructa, & ante Palatium Regis, Pyramis stupendæ celsitudinis erecta, in cuius fastigio sol mira luce radiabat.

7. Febr.
*Albertus
Bruxellas ve-
nit.*

Omnia hæc varijs historijs, imaginibus, emblematis, & inscriptionibus, temporibus, patriæ statui, & ipsius Serenitati

con-

conuen-
bicine:
rem, al-
queba-
cus, C
princ
chidu
tanun
xtrun
nistri
tribul
ab om
tatus e
prouit
Guber
bis doc
Philip
multa
quid ve
Forti
Mance
ria fili
Freder
cipatus
Philipp
si Belg
tum, ci
tur per
Prim
us Saxo
pi filij
ciuili
cladil

conuenientibus erant exornata. Præcedebant Anno
 bicines, æneatoresq; & equitatus, quò pulchrio 1596.
 rem, alacrioremq; non vidit Belgium. Hunc se-
 quebatur Philippus Nassouius, Princeps Aurai-
 cus, Comes Buranus: huic alij multi Reguli &
 principes viri, quos tandem Cardinalis & Ar-
 chidux Albertus à sinistris habens Comitem Fô-
 tanum, insecutus est. Totius agminis huius de-
 xtrum & sinistrum latus stipabant satellites, mi-
 nistri, & qui tædas ardentes gerebant Reipubl.
 tribuli. Hoc ordine Princeps Palatiū ingressus
 ab omnibus patriz proceribus, ordinibusq; salu-
 tatus est, decimus tertius in ordine Belgicarum
 prouinciarum Gubernator. Quorum omnium
 Gubernatorum catalogum, quomodo cum no-
 bis doctissimus & in historijs versatissimus vir
 Philippus Meyerus Atrebatensis nuper (vri &
 multa alia) communicauit, hoc loco attexere
 quid vetat?

Catalogus

Fortissimo Burgundionum Duce Carolo apud *omniū Gubernatōrū*
 Manceium ab Heluetijs in acie interfecto, Ma- *Lele-*
 ria filia ex asse hæres Maximiliano Austriaco, gij.
 Frederici Cæsaris filio nupsit: quæ quinto Prin-
 cipatus sui anno interijt, relictis liberis duobus
 Philippo, & Margaretha. Hactenus principes ip-
 si Belgium administrarunt. Sed post Mariz obi-
 tum, cum Maximilianus bellicis rebus destine-
 tur per legatos Belgicas rexit prouincias.

Primus ergo externorum principum Georgi-
 us Saxoniæ Dux, Maximiliani Cæsaris, & Philip-
 pi filij nomine Belgio præfuit, qui Brugeses,
 ciuili bello exorto, Maximilino rebelles, varijs
 cladib; affecit, ii. Deinde Margaretha Austriaca,

Maxi-

Anno
1596.

24 MERCVRII GALLOBELGICI

Maximiliani Cæsaris filia cœpit Caroli nepotis sui nomine Belgium gubernare, anno M. D. VII. die Maij vicesima octaua, Belgis autem præfuit vsque ad obitum, qui Mechliniæ incidit in Calendas Decembris, Anno M. D. XXX. III. Maria Austriaca, Vngariæ Regina, Caroli Quinti Cæsaris soror in administrationem successit, quæ virili animo prouincias sibi commissas à Gallorum iniuria defendit, bello inter Cæsarem & Gallos exorto. Belgio præfuit vsque ad annum millesimum quingentesimum quinquagesimum quintum. IIII. Emanuel Philibertus Sabaudia Dux, post Mariam Belgio præfuit Philippi secundi Hispaniarum Regis potentissimi nomine, vsque ad annum quinquagesimum nonum supra millesimum quingentesimum. V. Margareta Austriaca Caroli Cæsaris filia Octanij Parmensis & Placentiorum Ducis vxor, Sabaudia in Belgij præfectura successit. Sub eius regimine intestinum, & plus quam ciuile bellum exarsit, quod iam per annos triginta has prouincias inferioris Germaniæ miserè afflixit. Belgium rexit vsque ad annum quingentesimum sexagesimum septimum. VI. Cui successit Ferdinandus Toletanus, Dux Albanus, qui cum Hispanorum exercitu in Belgium venit, quod per annos sex administravit. In Hispaniam renocatus redijt Anno millesimo quingentesimo septuagesimo tertio. VII. Ludoic^{us} Requeseni^{us} Magn^{us} Castiliæ Commédator, post Albanum Belgicas ditiones moderatus est, qui Bruxellis obiit 5. Martij Anno M. D. LXXVI. Quo defuncto species Interregni fuit, Ordinibus Patriæ Regis mandato Belgium

Belgiu
Austri
cum in
burgu
mille
sexto
sum
pud
D. LX
Parm
post I
uincia
XCIII
Vedaft
Petrus
Farnes
re, qui
ad Erne
Ernestu
ratoris
mania B
D. XCI
& Belg
natus ob
D. XCV.
mortuo
ficitur.
Henric
mensur
mandat
lantium
recepit
ti Austr

Belgium gubernantibus, donec (VIII.) Ioannes Anno
 Aultriacus, Caroli V. Cæsaris filius, ex Hispania 1596.
 cum imperio à Philippo fratre missus, Luxen-
 burgum peruenit mense Octobri, anno post
 millesimum quingentesimum septuagesimo
 sexto. Is post biennium in ipso ætatis flore cum
 summo Reipublicæ Christianæ detrimento, a-
 pud Belgas expirauit, initio Octobris Anno M.
 D. LXXXIII. IX. Alexander Farnesius Octauij
 Parmensis Ducis & Margarete Aultriacæ filius,
 post Ioannis Aultriaci obitum Belgicarum pro-
 uinciarum gubernacula excepit, quæ per annos
 XCIII. tenuit. Expirauit Atrebat in cœnobio
 Vedastino III. Decembris Anno M. D. XCII. X.
 Petrus Ernestus Comes Mansfeltius extincto
 Farnesio iubetur Belgium ad tēpus administra-
 re, qui Belgis per annum integrum præfuit, usq;
 ad Ernesti Aultriacæ Archiducis aduentum. XI.
 Ernestus Aultriacæ Archidux. Rudolphi II. Impe-
 ratoris frater, & Philippi Regis nepos ex Ger-
 mania Bruxellas venit mense Ianuario anno M.
 D. XCIII. Is pacem inter Regiam Maiestatem
 & Belgas illi rebellantes frustra componere co-
 natus obiit Bruxellis xx. die Februarij Anno M.
 D. XCV. XII. Petrus Errignes, Comes Fontanus,
 mortuo Ernesto Belgio ad tempus à Rege præ-
 fitur. Hic exorto inter Philippum Regem &
 Henricum Borbonium Gallum bello, quatuor
 mensium spatio (vt dictum est) Castellum Vero-
 mandæ oppidum ad deditionē compulsi, Dor-
 lantium expugnauit, & Cameracum deditione
 recepit. Belgium rexit usq; ad aduentum Alber-
 ti Aultriaci, XIII. Albertus S. Rom. E. T. T. S. Cru-

Anno
1596.

cis in Hierusalem Cardinalis, Archiepiscopus Toletanus, frater Rudolphi Cæsaris ex Hispanijs, vnà cum Philippo Nassouio, Principe Austraico, Comite Burano, Mauritij fratre in Belgium venit, & Bruxellas xi. Februarij (vt dicebamus) ingressus, prouinciarũ gubernaculum suscepit; Princeps ad res gerendas natus, & vera Caroli V. Cæsaris bellicosissimi soboles.

13. Feb. Insignis Plagiarius capitur.

Decimo tertio Februarij Turca quidam Zala Aga nomine, Patispauli socius plagiarius nostratate per Vngariam famosissimus captus, & Strigonium perductus est. Quo tempore ibidem Iudex VVaitzensis, cum aliquot conciuibus suis erat, qui vno ore affirmabāt, inter Eipelum, Strigonium & montana perniciosiorem hostem nūquam fuisse, qui plures Christianorum pueros rapuerat, vendideratque, quàm in capite capillos haberet. Is quia grauitè vulneratus erat, eadem nocte examinatus, & magna omniũ incolarum læticia necatus est.

Persarum Regis nepos obiit Constantinopoli.

Obierat paulò ante Constantinopoli Scachi Persarum nepos, qui obses ibidem tenebatur. Quia verò biduo tantum leuiter ægrotauerat, multa que veneni essent indicia, veneno sublatum multi mussitabant. Credebat id ipsum & Schachus ipse, nec parum hæc suspicio eius animum mordebat: adeò vt nouum bellum iccirco Sultano meditari diceretur. Augebat hanc famam, quod Schachus legationem, quam quotannis sub initium noui anni mittere consuevit, non miserat. Metuens igitur Sultanus, ne Schachum etiam hostem tandem haberet, cadauer nepotis aromatibus pretiosissimis cõditur,

in Per-

in Persiam per certam legationem misit, purgas Anno
 sese, & nepotem non veneno extinctum, sed 1596.
 morte naturali sublatum affirmans: flagitans
 tandem, ne Scachus pacem inter Patrem suum
 & domum Otthomanicam constitutam turbet,
 aut persuaderi sibi persuadeatur, se alibi tutio-
 rem, quam apud se portum inuenturum. Dira
 fames, & contagiosa lues, quæ hæcenus Consta-
 tinopoli supra quam dici potest grassata innu-
 meros homines absumplerant, hoc tempore
 temperantius agere, & sese remittere coe-
 perunt. Quod cum animatuisset Sultanus, iam
 omni se metu liberatū credens, toto triduo bel-
 li aduersus Cæsarem & Transylvanum conti-
 nationem proclamari iussit: classem centū cir-
 citer triremiū instruxit, cui Cigala loco Iasserē
 Bassam præfecit. Ingentem præterea exercitum
 pedestrem & equestrem, in Transylvaniā potis-
 simum mittendū, conscripsit: Famæ namq; datū
 est, futura æstate omnes vires in Transylvanum
 vertendas, in Vngariam tantum armatorū mil-
 lia viginti ad oppidorum, arciumque limitane-
 arum defensionem ventura. Sed quia omnes, tã
 veteranos milites, quam tyrones à bello Tran-
 sylvanico, Vngaricoq; abhorreere videbat Sul-
 tanus, noua quoq; supplementa militum difficul-
 ter corradī posse, famā vulgavit, se ipsum cum
 exercitu in Transylvaniam profecturum, bel-
 lumq; suis auspicijs in propria persona gesturū.
 Quod ut facilius suis persuaderet, nunciatum v-
 biq; est, Sultanum sua tentoria, suâque impera-
 toriam supellestem Adrianopolim pramit-
 tere. At hæc omnia dici potius, ut animos
 militum

*Belli conti-
 nuatio in
 Christianos
 proclamatur.*

Anno
1596.

militum reddat promptiores, quàm vt Sultanus re ipsa in Vngariã proficisci constituat, prudentiores Turcæ faciliè animaduertebant. Mansit itaque eadem inter Turcas, quæ prior fuerat, trepidatio: quæ somnijs, prodigijs & oraculis (quorum gens illa est studiosissima) suorum Nahu & Peganberorum augebatur. dicebant enim illi, hoc anno magnum aliquod infortunium imperio Turcico obuenturum.

*Diligentia
Cæsaris in ijs
constituen-
dis quæ ad
bellum re-
quirebantur.*

Rudolphus Imp. Christia. cum varijs litteris, nuntijs, exploratoribus & captiuorū cōfessionibus didicisset, Sultani Turcici oīa iterū ad bellū parare, ipse quoq; qua potuit celeritate & diligentia arma, auxilia & pecuniā vndiq; in futurum bellū cōquisiuit. ad hoc bellū oriētalīs Frāciæ, Sueuic^o & Bauaric^o circū^o conferrēt 4. legiones; ea tamen cōditione, vt Archidux Maximilianus ipsis dux belli imperet. Burgauia quoq; Marchio legionem conscriberet, & spes erat Saxones eundem equitū numerum hac æstate, quē superiori, missuros. Multi præterea militū Tribuni Pragam confluebant, quibus cum de equitibus, peditibusque colligendis agebatur. Nihil enim intentatum reliquit Cæsar, saltem ne imperatum aut negligentem se hostis inueniret. Decretum Cæsaris, totiusque Imperij erat, vt Archidux Maximilianus exercitui summo cum imperio præset; de Legato seu Vicario illi dando erat deliberatio: tandem placuit, vt Dux Ferrariensis eam prouinciā obiret hac conditione, vt Italarum octo millia secum in Vngariã adduceret, eosq; ad tēpus suis expensis aleret. Ipse enim hanc conditionē receperat,

si Cæ-

si Cæsa
impet
bat, off
decies
Eccle
quorū
Sedi
tur. C
bita f
que re
parte
ad bell
Cass
urbem
gatos in
esset Ro
offerre
pulent
Maiestat
rare pos
chartas
ditiones
haberet.
pum aur
rat, Guis
ferensq;
ferens. C
bus, exc
rum odio
rū Rege
tuit hoc
ueri poti
negotiu

si Cæsar inuestituram pro eo apud Pontificem Anno
impetrare posset. Hanc enim vehementer urge- 1596.
bat, offerens etiam Pontifici (vt fama erat) ter-
decies centena aureorum millia ad exercitus
Ecclesiastici in Vngaria sustentationem. deinde
quotannis aureorum quinquaginta millia, quæ
Sedi Apostolicæ mutuò se daturum polliceba-
tur. Comitia præterea in Vngaria & Boemia ha-
bita sunt, in quibus de ratione belligerendi, de
que remedijs continuandū actum. Ita vt nihil à
parte Cæsaris, quod ad bellum Cæsaris, quod
ad bellum pertinebat, ommissum videatur.

Cassautius Consul Massiliensis, qui hætenus *Massiliensis*
urbem plus offerenti vendere constituerat, le- *urbis statim;*
gatos in Hispaniam ad Regem miserat, vt quæ
esset Regis liberalitas, & quid sibi, quid socijs
offerre vellet, cognoscerent. Legati auditi cum o-
pulenta spe domum remissi sunt; Suam scilicet
Maiestatem plus tribuere velle, quàm ipsi spe-
rare possent. è contrario Galliarū Rex Consuli
chartas puras misisse dicitur, quibus ipse con-
ditiones, quas veller, inscriberet, Rex eas ratas
haberet. Dum sic dubius hæret Consul, dum lu-
pum auribus tenet, & cui parti se credat igno-
rat, Guisus subinde ad mœnia procurrat, agēs,
ferensq; omnia, & damna plurima ciuib; in-
ferens. Cives partim Gallorum deprædationi-
bus, excursionibusq; fatigati, partim Hispano-
rum odio incitati, & à Consule, & ab Hispania-
rū Rege animo coeperunt esse alieniore. Nō po-
tuit hoc latere Consule, neq; tamen eò permo-
ueri potuit, vt institutū cum Rege Hispaniarū
negotium maturaret, adeo avaritia & cupiditas
mentem

Anno
1596.

*Masilia Re-
gi Galliarum
recuperatur.*

16. Februar.

mentem & oculos eius excecauerant. Inter-
creuit numerus eorum, qui Gallis potius quàm
Hispanis parere malebant. Còsulis autoritas
coepit labefactari, nouæ fiunt conspirationes,
quæ tandem hunc exitum habuerunt. Erat in vr-
be quidam centurio, seu Capitaneus, vnius Cò-
sulis Cassaultij familiaris, & alterius Vegierij
cognatus. Huic portarum custodia erat concre-
dita. At ille nūquam institutum consulum cum
Hispanis còmercium probauerat. Optimates
itaq; nonnulli, qui Hispanicum nomen oderāt,
cum eo paciscuntur, vt adueniētes Guisij mili-
tes (quo cum & ipsi iam prius egerant) in vrbe
exciperet; Cassaultium verò, omnesque illius
focios, & Hispanorum amicos aut trucidarent,
aut vrbe pellerent. Conuentū inter ipsos est, di-
es dictus decimus sextus Februarij, ad quem du-
centi equi Guisiani, singuli duos portantes vi-
ros armatos adsunt. & ad portam vsq; celerri-
mè procurrūt. Quod cū illis qui erant in muni-
tione B. Virginis (quā nostra. Damam nomināt)
conspexissent, aliquot maiora tormēta in illos
intorserunt. Centurio, cuius mentionē fecimus
mox ad ædes Cassaultij contendit, ei hostem ad-
esse nuntiat. Festinat is ad portas vt eas occludat
Hic à Centurione còfoditur. alij tamen eum in
proprijs ædibus comprehensum, & è fenestra in
publicam viam præcipitatum, multis vulneri-
bus còfossū scribunt. Vt vt est, interfecto Cò-
sule Cassaultio, Guisiani in vrbem admittūtur
qui, licet ab his quæ aduersæ factionis erat, &
ab Hispanis, munitiora vrbis loca occuparen-
tur opē tamen ciuium aliorum, vrbem ipsam cū
omnibus

Anno
1596.

omnibus munitiōibus internis suā potestatis
fecerūt. Hispanos omnes, & qui illorū factionis
erant, trucidati, septēdecim ex primarijs capti,
Italīs verō parcitum est. Circa vesperē ipse Dux
Guissius, cum 4. peditum millibus in urbem ve-
nit, Tanta hęc omnia celeritate ac trepidatione
acta sunt, vt Auriæ Princeps vix triremes portu
educere, & suos in eas recipere potuerit. Quini-
mō quidam afferunt eū sex millia passuum pe-
dibus confecisse, priusquā ad triremes peruene-
rit. Duæ quoq; triremes illius, priusquā ab urbe
abduci potuerunt, aliquot machinis ic̃tæ, non si-
ne damno enauigarunt. Cū in mare Ligusti-
cum venisset Auri⁹, obuias habuit quādam tri-
remes, ex Hispanijs veniētes, quib⁹ præter tormē-
ta, bellicūq; apparatū & cōmeatum, etiā pacta
inter Consulē & Regē pecunia aduehi diceba-
tur. Nihil enim illi adhuc depensum erat, ideo
q; traditio vr̃bis differebatur: Hispanus namq;
Galli perfidiam metuebat. Has igitur triremes
Aurius in Hispanias redire iussit. Ille verō cō-
propergens itinere, incidit in duo nauigia, aro-
matibus, oleoq; oliuarum onerata, quæ merces
cuium erant Massiliensiu, 50. coronatorū mil-
libus æstimatæ. Has ille in accepti damni com-
pensationem secum abduxit. Recuperata (vt di-
ximus) vr̃be filius Cassaultij & Vegierij arcem
B. Virginis munitam & omni apparatu bellico
commeatūq; ad tres, vt minimum, menses instru-
ctam adhuc tenebāt. Sed metuentes se deserturi,
nec quemquam ipsis subsidia laturum, cer-
tis conditionibus tandem arcem dederunt,
& Regi Galliarum reconciliati sunt.

Auria Prin-
ceps quomo-
do enaferit.

Hoc

32 MERCVRII GALLOBELGICI

Anno

1596.

Coprenzer
morum ex-
cursio.

Strigoniensis
in fidiatur
Budensibus.

Hoc tempore Coprenzerni præsidarij quadringenti secundo Zernicam prædabundi excurrentes, tres pagos incenderunt, Turcas multos trucidarunt: sexaginta circiter Christianos captiuos redemerunt, bouesq; ducentos viginti abegerunt. Et si ducenti circiter equites Turcici eminus sese ostetarent, tamen nostros inuadere non audentes, eos cum præda dimiserunt. Simili felicitate Germani, qui in vrbe Strigoniensi erant, pugnaverunt. Cum enim nunciatum esset Begum quendam cum impedimentis suis, & Bassæ quibusdam supellecilibus Buda profecturum nonaginta quinque Germani ad sextum vsq; à Buda lapidem procurrerunt, prædam hanc expectantes, Sed eorum aduentus, consiliumq; detectum, & per certum hominem Budensibus significatum est. Nec mora, Sombeca, Pestaq; nonnulli equites vocantur, iungunt se his Budenses numero simul viginti, qui rectà in Strigonienses feruntur. At procubitores hostes aduentates ubi vidissent scocijs indicarunt, qui in syluam quandam secesserunt. Aduolant Turcæ, & syluam cingunt, Inde impressionem in hostem faciētes, fortissimè ab illo excepti sunt. concursum pugnatumq; est tota penè die. Tandem cum Turcæ quadraginta octo eius amisissent, plures quoq; vulnerati essent, animaduertent verò victoriam hanc non nisi multo sanguine comparari posse, tandem receptui cecinerunt. Christiani tres considerati sunt, inter quos fuit Palsij minister, & triginta circiter vulnerati. Ceteri incolumes, sed absq; præda, quam sperauerant, Strigonium reuersi sunt.

Hacten-

Haecenus Transylvaniae Princeps se ob febrim qua laborabat continuerat Tandem 25. Feb. 1596.

ad templum venit, & tremendo Missae officio magna cum pietate interfuit. Postridie cū Mar- 25. Februa, chione burgauia, alijsq; proceribus pila palma- Transylvanus ria sese exercuit. Iuuenis est mediocris statura, sanitati re corpore robusto, capite iuxta proportionē cor- stitutus. poris magno, oculis scintillatib; ore prominēte, nalo aquilino, barba nigra. Qui etsi totus benignus sit & comis, vultum tamen gerit austerum, Turcicum, tyrannicum. ætate iuuenis, sed prudentia senex & longæuus. Vicefima sexta Febr. Præpositus a iterum ad sacrosanctum Missae sacrificium ve- ratione Pane nit; quo peracto Cathedralis Ecclesiae Præposit- gyricā habet insignem orationem panegyricam ad illum ha- ad Transylua buit, quā illi de præteritis victorijs gratulaba- nū. tur, & ad futuras animum eius erexit; illi benedixit, salutem & prosperitatem precatus est. Ad Responder quā orationē Princeps ipse Latino idiomate di- Transylvanus sentē respondit; vti hæcē⁹ ipse & sui fortunis, vita & sanguine aduersus hostem Christiani nominis periclitati essent, sic in posterū ijs parere nolle, sed in gloriam & salutem laudabilis domus Austriacæ, Imperij Romani, totiusq; Christianitatis libenter velle impendere. Sperare se Romanum imperiū sibi omni auxilio vicissim adfuturum, Principes quidem laicos pecunia & armis, Ecclesiastic. precibus & lachrymis: quod si fiat, se non dubitare, quin maiores etiam, quā hæcenus victorias omnipotens largietur.

Interea Mahumetes Sultanus varia cum suis agicabat consilia, quomodo Transiluanos, Moldauos, Valachosq; vlcissetur: omnis aula in Tran-

Sultani
Transylvan
edictum.

Anno
1596.

**Alij Taber-
nizant.*

*Mitritius à
Turcis ad
Christianos
transit.*

*Christiani
cuiusdã
Turcarũ ma-
nibus elap-
so confesso.*

Transyluani exitium conspirabat : Misit itaq;
quatuor millia Turcarum & triginta Tattarorũ,
qui iuta* Tabarintzam castra metati sunt. Alias
copias misit Vveschedecam, oppidum non pro-
cul à Belgrado situm. Præterea magni nominis
Bassam à Ianuis in Vngariam legauit, virum in-
dustrium & vastrum, cum pluribus, ijsq; non le-
uibus mandatis: cui Sinanes Bassa filium suum
Beglerbegum commendauit, vt mutua opera,
mutuoq; consilio gloriam & imperiũ Othomã-
nicum tueantur & promoueant hortatus est in-
super illos, vt ante omnia pòtes habeat paratos,
& commeatus copiam comportent ne quid ad
expeditionem desit. breui enim Transyluanum
oppugnatum & in ordinem redactum iri. In e-
iusdem Principis exitium Somlius Batthoræus
Istuanus, qui cum non contemnendis copijs vel-
lum parabat, conspirauit. Eodem fere tempore
Mitritius celebris Harum Bassæ frater, cum
uxore & prole sua à Turcis ad Christianos defe-
cit, qui plurima secreta nostris reuelauit. Eius
defectionem conueniunt Muselmanni, diser-
tisq; verbis fatentur se munitionis alicuius, quã
viri istius iacturam facere maluisse. Ipse
autem Christianis fideliter se militaturum pro-
misit.

Per hos dies quidam Christianus, diu apud Tur-
cas captiuus, Comitæ Serinij quondam mini-
ster, nomine Tompalstuanus post octo annorũ
captiuitatem barbarorum manibus elapsus est.
Habebat is penes se litteras Ferdinãdi Samarizæ
& Hoskirchij in Vngariã deferendas Cum autẽ
Tibiscam (nunc Sophiam) venisset, in
suspi-

suspicionem Turcarum incidit, à quibus & cap. Anno
tus & omnibus etiam litteris & scriptis prædi. 1596.
dis spoliatus est. Quibus lectis cum examinatus
esset, cōdemnatur, vt adacto per media membra
stipite necaretur. At Deus qui eius vitam voluit
esse longiorem, admirabili quodam modo pro-
uidit, vt nudus mortem euaserit. Is à Christia-
nis, ad quos tandem incolumis peruenit, exami-
natus, confessus est; Constantinopoli magnam
omnium rerum esse penuriam, eò, quod è Molda-
uia & Valachia nihil amplius importetur. Ab
inferiori Valachia vsq; ad pontem Euxinum 28.
Prouincias esse, in quibus multæ celebres vrbes
oppida & arces, ex quibus ingens tributum quot
annis ad Ianuas deferrebat: eas nunc omnes ab
hostibus interceptas, dereptas, deuastatasq; esse:
Dominum suum Ferathé Bassam, Sinanem Bas-
sam apud Imperatorem variorum criminum
reum egisse. Sed dum Ferathes in expeditione
Valachica esset, Sinanē Imperatori pro supre-
mo Veziris officio & dignitate cētum sexaginta
ducatorum millia numerasse: interea eam
apud Sultānum gratiam inijsse, vt Ferathes re-
uersus eum alijs quatuor strangulatus sit: Sulta-
num triduo bellum aduersus Christianos publi-
casse: Bis hoc anno Constantinopolim grauissi-
mis terræ motibus concussam: Hos terræ motus
eorum vates ita interpretari, vt trium Sultānorū
eodem atq; interitum portendant, post tertiu
verò Tattarum imperio Turcico potitum: In
ultimo prælio Transylvanico, mense Octobris
commisso, Sinanem (cōsentibus id etiā Turcis
ipsis) tam in vrbib; & arcib; q̃ in exercitu & acie

36 MERCVRII GALLOBELCIGI

Anno
1596.
xx. Saum-
gelo.

*Chaffetū
forte.

triginta millia Turcarum amisisse, & Christianos incomparabilem thesaurum ex arario Sultani depromptum, nactos esse: Imperatorem nō adeo nuper Constantinopoli, iuxta mare domum augustam magnis expensis in qua se oblectare constituerat extruxisse; hanc æstate præterita spoliatam, & in ea Zausios sex, qui custodiebant trucidatos: Præter Sinanem nullum in aula esse veteranum, expertemq; Vezirem; prudentissimos enim quosq; varijs suppliciorū generibus à Sultano sublato: * Cifferē Bassam millia armatorū sex aut septem, nec plura secum Belgradum adduxisse. Ante biennium Sinanem in Vngariam septendecim Ganizarorum millia induxisse; ex ijs vix sexcentos superesse: nouitios enim esse, & tyrones qui nunc mittuntur, nuper in Ianuis veteribus adlectos. De Persarum Scacho hæc apud Turcas circumferri: eum foedus cum Georgianis contra Sultatum inijsse; Quin & Sultano nūciasse: cū multas prouincias ipsi pater pervim ademerit, sibi constitutū esse, easdē iure belli, armisq; repetere. Hæc Istuanus, quæ cū aliorum captiuorū confessionibus pleraq; cōueniebant.

28 Feb.
Christiani
VVotā occu-
pāt.

Bory Michael Præfectus Nouigradensis cum D. Tonhansio euocatis Pallanca & Tschabraco alijs præfidiarijs, properisq; litteris accitis ad se aliquot Haiduccis Vicegradensibus, = 7. Feb. nocte intēpesta VVotzā profecti scalis ad moenia ad motis, feliciter muros superarunt, excubitorib; cæsis, portarum claustris reuulsis & apertis portis suos in urbē admiserūt. Erāt in ea ædes quædā munitiores è quibus cū Genitzari expelli nō potuerunt, cum vicinis aliquot incensa, & in ijs mulci

ijs mu-
lu ver-
quæ i-
secun-
bant
bulc
cis p-
nes
rint.
& hi
pido
dere c
fortit-
arcent
ret, &
ties in
im in
& mul-
tantum
ma no
farent
tis emi-
bus sub
studio a
suo det-
cem mi-
tres ciu-
js in tut-
Hic
mouere
fuit sus-
am in ijs
cium, sci

ijs multi Turcæ combusti sunt. Alij concito cur Anno
 su versus Danubium ruentes, in nauim magnam 1596.
 quæ in littore stabat, defilierunt: & soluta nauī
 secundo flumine periculum se euasuros spera-
 bant. At Haiducci machinis maioribus minori-
 busq; sine intermissione excussis nauem tot lo-
 cis perforarunt, vt tandem subsederit, atq; om-
 nes qui in ea erant vorticibus inuoluti perie-
 rint. Viuum neminem comprehenderunt; nam
 & hi qui iam victi erant, postea occisi sunt. Op-
 pido occupato & direpto arcem quoq; incende-
 dere conabantur. At qui in ea erant Turcæ, tam
 fortiter sese defenderunt, vt nemo propius ad
 arcem accedere auderet; licet arcis porta pate-
 ret, & ipsi (nisi ab hostibus reiecti fuisset) aliquo-
 ties in nostros impetum fecissent. Hassap Hussa-
 im in ipsa porta glande traiectus occubuit, vbi
 & multi alij Turcæ ceciderunt. E Christianis 4.
 tantum desiderati sunt, etiam si ab hora vndeci-
 manoctis in multam diem per oppidum gras-
 sarentur. Budenses quidem maioribus tormen-
 tis eminus detonabant, sed nullum periclitanti-
 bus subsidium miserunt. Quod si Palsius maiori
 studio arcem adoriri voluisset, eam sine magno
 suo detrimento potuisset occupare. Interea de-
 cem millia Kosaccorum in Lituaniam irruisse
 tres ciuitates occupasse, spoliasse, & cum spoli-
 is in tutum rediisse dicuntur.

Hic mensem Feb. clauderem, nisi me sequens
 moueret narratio, quæ & mihi (vt multis) initio
 fuit suspecta: sed cum eam varijs amicorum, eti-
 am in ijs partibus, vbi hæc acta sunt, habitan-
 tium, scriptis confirmari, & typis Colonia A-

Anno
1596.

*Vnnensis in
ter Catholi
cos & Calui
anos dissi
dium.*

38 MERCVRII GALLOBELGICI

grippinæ impressum circumferri videam, hoc loco ponendam duxi. Est enim res non levis momenti, sed magnum fidei veritatisq; argumentū. Vnna oppidulum est Comitatus Marchiæ, sub Ducis Cliuorum & Montiu imperio, Vvesphalis Monasteriensibus vicinum, cercuisâ quæ in eo coquitur præstantissima, celebre. Est in eo oppidulo pastoratus, seu animarum cura, quam iure patronatus confert Abbas Tuitiensis: Hic eam in virum Catholicum, & huic officio aptum cōtulerat: qui omnibus rebus instructus eò profectus, sed ab hæreticis illius loci malè habitus est. Cum enim initio huius mensis Febr. die quodā Dominico suggestum ascendisset, vt verbū Dei populo annuntiaret, ij qui sectæ erant Calvinianæ ad templum venerunt, & ductore quodā Cōsule Brabantino cognomine, per apparitorem Ecclesiasten cathedra detrahere conabantur. At cum ille reluctaretur, & prehensa cathedra se immobilem contineret, traheret apparitor, retraheret ille, subligari corpori detracto Pastor pœne nudus remansit. Et si fores tēpli iam antea obserauerant, ne Catholicis omnibus pateret accessus, Ioannes tamen Cranius ab Arnsberch, Cōsul, vir Catholicus, ope iudicis intromissus, Pastorem tuetur, & turbam componit. Catholici vnā cum Pastore iniuriam & vim Calvinianorū ad aulam Ducis Cliuensis detulerunt, & defensionem supplices flagitarunt. Statuta igitur graui pœna Calvinianis interdictum est, ne in posterum legitimo Pastori palam, aut clam vim ingerant, eius officium impediant, aut inturbent: sed diuina Catholico

more

more peragere patiantur. Eiusdem quoque aula Anno
 auctoritate Calvinianus minister cedere iubetur 1596.
 Cùm autem Calviniani hanc mutationem indi-
 gnissimè ferrent, nec decreto Principis palam
 aduersari auderent, varia coquebant inter se cō-
 filia quomodo suo iterum ministro frui posset
 ab eo enim animi, auresque pendebant, de illo
 loquebantur vigilātes, de illo somniabant dor-
 mientes. Paucis post interiectis diebus, hora qua
 concio haberetur, & Catholicis permisti Calui-
 niaui quidam in templum venissent, magnus in
 organo auditus est strepitus mox prodit Dæmō
 facie habituque ministri sui Calviniani, & ex
 Organo quasi vlulatu quadam volitās in sugge- *Diabolus in
 specie mini-
 stri Calvinia
 ni in sugge-
 sto visus.*
 sto constitit, omnibusque se conspicuum præbu-
 it, duogerens in frontē cornua, & inter dentes
 quādam murmurans quasi aliquid dicturus vi-
 deretur. Accurrentibus vndique tam Calvinia-
 nis quā alijs hominibus, cum aliquādiu steterisset
 in suggesto disparuit. Mirabilis profecto hæc
 rei narratio est, quam nec affirmare, nec infir-
 mare ausim. Id tantum scribo, quod ab alijs acce-
 pit: id tantum diuulgo, quod ante me diuulga-
 tum est. quod non facerem, nisi viri graues & fi-
 de digni hæc mihi communicassent. Locus in
 quo contigisse notus est, nec adeo remotus: si
 quis rei veritatem inquirere velit, licet. Post se-
 riam inquisitionem mihi si volet significet, ut si *Hammon-
 burg.*
 falsum sit, in secunda editione expungatur: si ve-
 rum, hac non opus sit protestatione. Hammo-
 nia in eodem Comitatu Markensi non abissi-
 mia cōtingere scribuntur. In hoc animo oppido
 Ioannes quidam Harde dum viueret Super-
 inten-

Anno
1596.

40 MERCVRII GALLOBELGICI

intendens, turbas quasdam mouit: quarum causas recensere longum nimis & turpe foret. Moriens is harum litium hæredē & fautorem post se reliquit Iosephum Nasum, qui tragœdiam istam scenicè satis agit; ita vt hos motus nec Satriapas Markenſis, nec eomitis Bentheimensis legati hætenus sedare potuerint, nec adhuc possint. De illo Ioanne Harde defuncto dicitur, eius quoque manes nunc Superintendentis, nunc Monachi apostatæ specie multis apparere. Hoc ad superiora refero.

Archiepiscopus Cameracensis Ludouicus Barlaimontius moritur.

Hoc mense Februario Ludoicus Barlaimontius, Archiepiscopus Cameracensis iam tandem post diuturnum exilium dignitati ac Diœcesi restitutus, cum vix totos menses quatuor ea quiete vsus esset, in Christo obdormiuit. In cuius locum electus est Dominus Ioan. Saracenus, Abbas Diui Vedasti apud Atrebares, qui ante annos aliquot ob eximias virtutes & raras animi dotes fuerat à Catholica Maiestate in sui sanctioris status Belgici Senatum adscitus.

MARTIUS
Cæsaris legatus ad Romam.

Calendis Martij circa vesperum Legatus Cæsaris Maieſta. Comes Raimundus à Thurn Romanam venit, qui multis cisis obuiam missis in urbem introducit. Cuius legationis quæ causa sit, nondum cognouimus.

4. Martij. Rascij defuncti ad Transiluanum.

Quarto Martij, rebus omnibus inter Cæsare & Transiluanum determinatis, cū Transiluanus paulò ante, pridie scilicet Calendas Martij, literas à vxore accepisset, decem Rasciorum milia nunc iterum à Turca ad se defecisse; accelerabat iter suum, vt eos sibi sacramento obligaret, atq; de mēstruo cū ipsis conueniret: Praga itaq; Viennam,

Viennam, inde Lintzium, Lintzio Græciâ pro-
 ficisci constituit, vt cum focu sua in Tranlylua
 1596.
 niam reuerteretur. Communis in aula fuit fa-
 ma, Cæsarem dicto Principi promississe, in vsum
 huius belli duo millia equitum, & tria millia
 peditum, quos suis sumptibus totos tres menses
 in castris aleret. Præterea 24. millia thalerorum
 in quemcunq; vsum singulis mensibus se depen-
 surum. Quod si Turca præualeat (quod Deus a-
 uertat) Principemq; ditionibus suis eijciat. Cæ-
 sar illi in Silesia duos Principatus, ad honestum
 sui ordinis statum conseruandum assignabit.
 Præterea in discessu sua Maiestas illi varia cime-
 lia, 40. millibus aureorum æstimata, donauit.
 Sed & Pontifex eidem Sigismundo pollicitus
 est, mensibus singulis 40. millia ducatorum &
 Frâciscum de Monte Mario, Sforzâq; misit cum
 ingenti pecuniâ vi, ad militē pro Tranlyluano
 conscribendum, cui ipsi imperaturi sunt. His tā-
 tis promissis, donisq; oneratus Tranlyluanus
 gratias agens Deo & Cæsari, magna spe, mag-
 noq; animo ad suos reuersus est, vt prælia Do-
 mini, sicut incoepit, prælietur, iuuenis 23. aut 4.
 annorum, quo tamen infensiolem hostem Tur-
 cæ à seculo non habuerunt.

Anno

Tranlyluano

nus Praga

discedit.

Ona Cæsar

Tranlyluano

promissit.

Alij 2000.

Dum hæc fiunt in Boemia, Nauarræus Guifi. Nauarræus
 um venit, quod Espertonium vocauit, & Conde- Nobilitatem
 um: Nobilitatē quoq; Picardiz, Cathelaunicam conuocauit.
 Normandicâ & Comitatus Boloniensis circa
 medium huius mensis adeste mandauit. Edicto
 quoq; cavit, ne quis sub pœna capitis aurum &
 argentum, factum aut infectum, e Regno expor-
 tet: aiunt enim deprehensum, exiguo tempore
 plus

Anno
1596.

plus quàm quadragesies centena aureorum milia extra Regnum in varias prouincias elata esse. Credo Regem hoc edicto Lapponum, Botheniensiumq; consuetudinem Gallis commendare velle, vbi commercia absq; pecunia, sed rerum permutatione exercentur. Nam cū Galli, præsertim hoc tempore multis indigeant, quæ ipsi non habent, sed aliunde importari debent, mercatores aut aurum & argentum efferre, aut alibi ibidem merces tenentur comparare, quod quid aliud est, quàm res rebus permutare.

Iunior Bann. Diximus in præcedentibus iuniorem Principem *via Princeps* Bauariæ Coloniam venisse, vt à patruo ad *Dioc.* *fr. Admini.* ceseos administrationem institueretur. Ea institutio hucusq; propter absentiam Electoris, in

comitatu Cardinalis Alberti agentis; propagata, & nunc demum in opus missa est. Peractis igitur omnibus ad negotium hoc pertinentibus duodecimo Martij amplissimū, prudentissimūq; Senatum Coloniensem regali conuiuio excepit; illius captans amicitiam & beneuolentiā, sine quibus nunquā Archiepiscopi foeliciter & tranquillè prouinciam suam administrarunt.

Albertus Austriacus postquā sanctiorē Belgij Senatum constituisset, ad Belgij administrationem se conuertit: armis non tantum, nec tantū pacis instructus consilijs, sed ad vtrumq; paratus. Non ignorans tamen Principem Christianum oportere ad pacem, quàm ad bellū esse procliuiorem, quod sui muneris erat, fecit; litterasq; ad Mauritiū Nassouium & alios misit, quibus causam aduentus sui significabat; Se nimirum à Maiestate Regia in has prouincias missum, vt

omnes

omnes controuersias cōponeret. pacē & tranquillitatē postliminio Belgis restitueret, diuturnū bellū aboleret. Petere igitur nūc ut ostēdat se pacis studiosos, & mittat aut decernat, quicū suis de pace colloquantur. Similes litteras ad eosdem scripsit Buranus, Princeps Auraicus, offerens se in hoc negotio interlocutorē & mediatorē. Sed illi pacis tractationem (ut haecenus) exploserunt. Cardinalis suo officio se satis fecisse ratus, reiecto & ipse pacis consilio ad bellū se parauit. Auraicus tamen, seu Buranus, ab Ordinibus flagitasse dicitur, ut publica eorū fide in Hollandiā venire, & cum fratre Mauritio colloqui posset. At negatum hoc illi est. Petiisse & cum germana sorore sua, Comitissae Hohenloensis coniuge in Hollandia sermonem conferre; & hoc recusatum esse, concessumque tamen ferunt, ut si vellet, Montes ad Zomam concederet: eō sororem venturam. Hæc fama feruntur. ad certa & nota veniamus.

Alberto itaque bellum auspicatorio, à Gallis initium sumendum esse consultum videbatur, ijenim (ut iam sæpius diximus) Feram Veromandiam vrbem, valido Hispanorum præsidio munitam iam quintum mensem obsidebant: in quam commeatus difficillimè (cuius penuria laborabant obsessi) importari poterat, tum ob munitiones pluribus locis ab hostibus excitatas, tum etiā, quod Fera sit Fano S. Quintini, Perona, Hanno, & alijs arcibus vndiq; cincta, è quibus erumpentes Galli hostiū iter remorari faciliè poterāt. At Albertus obsessis consultum cupiens, negotium illud Georgio Basso, veterano militum aduectuarii ductori

Anno

1596.

Albertus pax

cem offert

Hollandiæ.

c.

Buranus en-

pit cum fra-

tre aut sor-

re colloqui.

sed negatur.

Belli initia

sub Cardina-

le Alberto.

Ferenfibus

commeatus

44 MERCVRII GALLOBELGICI

Anno
1596.

12. Martij.

ductori delegauit; qui absq; mora decem selecto-
rum equitum turmas ad pontē Rachiū, in agro
Duacensi xii. die Martij conuenire iussit cum
quibus eodem die postmeridiem Castellū Vero
mandix oppidum, à comite Fontano aſſo ſupe-
riore Gallis ademptum, contendit, quod noctu
magno ſilentio cū omni equitatu ſubijt. Poſtri-
die oppidi portas pandi vetuit, veritus ne ſuū
conſilium ad hoſtes emanaret. Deinde ſui equi-
tatus præfectis & ducibus omnibus ad ſe conuo-
catis aperit, quid ſibi ab Archiduce fuerit iniun-
ctum & quam longum & periculolum ipsis iter
eſſet ingrediendum, vtpote ab hoſtibus vndiq;
circumſeſſum. Quanti referat Feram cōmeatu
ſubleuari proponit; deniq; ad explorandos &
conſirmandos eorum animos, egregia & ardua
facinora non ſine præſentibus periculis fieri cō-
tendit. His auditis præfecti omnes liberaliter
ſuam operam polliciti, equos extemplo concē-
dunt, & eodem die xiii. Martij, hora à meridie
quarta, itineri ſeſe committunt, ſingulis equiti-
bus certum frumenti pondus, & funiculorum
ſclopetariorum torquē geſtantibus. Somōa flu-
uio, apud Farnaquenſe monaſterium, nocte iam
ingruente traiecto, atque Fanum S. Quintini
inde prætergreſſi, ad Trauerſum vicū nocte in-
tempeſta peruenerunt, in quo Heluetiorum ali-
quot erant cohortes: quibus relictis, cum iam Fe-
ra appetente luce appropinquarent, iubet Baſta
Gabrielēm Rodrigues cum prima acie præcede-
re: qui mox in quandam Gallorum, apud paludē
vrbi conterminam excubantium ſtationem ex
improuiſo delatus, impetu facto, totam fudit ac-
diſe

13. Martij.

difficili-
Ad que-
Oſorini
phis, ad
egreſſu
intra
arma
mino
At Ba-
didici
apud F-
tato co-
apud ſi-
tes, quo-
& aliqu-
agrum
tu veni-
contin-
Arch-
commea-
iam ad b-
quindec-
tum mil-
grum Va-
cum Phi-
mni nob-
nas prid-
cum vni-
itūrus p-
auxilijs
peditum
quibus h-
commun-

dissecit: subsequente Basta cum reliquo agmine. Anno
Ad quem accepto iam signo absq; mora Alvarus 1596.

Olorius, praefidiariorum praefectus, multis schaphis, ad eam rem prius praeparatis, Feria est egressus, quibus comeatum excepit, atque intra muros intulit Gallis interea in castris ad arma conclamantibus, atq; in hostes maiorib; minorib;que tormentis tela frustra torquentib; At Basta cū iā reditū pararet, ab exploratoribus didicit, Navarrae cum octingentis equitibus apud Fanum S. Quintini in insidijs esse. Itaq; mutato consilio diuersum iter ingressus, incidit apud siluam Bohanam in aliquot Navarrae equites, quos nullo negotio submouit, caesis triginta, & aliquot captis. Deinde continuato itinere in agrum Cameracensem sospes cum omni equitatu venit, desideratis duntaxat nouem equis, qui continui itineris labori succubuerant.

Ferensib; commeatu aduehitur.

Archidux postquam Feræ praefidiarios nouo commeatu recreatos intellexit. rebus omnibus iam ad bellum praeparatis, copias vniuersas, quæ quindecim peditum selectorum, & tribus equitum millibus, supra quingentos constabant, in agrum Valencenēsem cōuenire iussit. Ipse autem cum Philippo Nassouio Principe Auraico, & omni nobilitate Bruxella egressus venit Valencinas pridie Calend. Aprilis, qui mox recta Feram cum vniuerso exercitu ad obsidionem soluendā iturus putabatur. Quod suspicatus Navarrae, auxilijs celeriter vndiq; contractis, ad nouem peditum, & tria equitum millia confecerat; cum quibus hostem in castris, quæ mirum in modum communierat, expectaturus videbatur. At aliud

Fl. Maris

eras

46 MERCVRII GALLOBELGICI

Anno
1596.

Transylvan^a
Viennā ve-
nit.

erat Alberti propositum, vt paulo post dice-
tur.

Vndecimo Martij, quarta circiter hora post
meridiem Sigismundus Barthor Transylvaniæ
Princeps regali sedens curru, qui sex generosis-
simis equis, sibi vnā cum curru à Cæsare donatis
trahebatur, Viennam Austriæ venit. Cui Pon-
tificis Rom. nepos Aldobrandinus obuiam pro-
cessit, humanissimeq; excepto tres equos, deau-
ratis phaleris & ephippijs stratos donauit, ac
Principi in curru assedit, quos Cæsaris Consilia-
rij, procères patriæ, & Nobilitas magno nume-
ro effusa in urbem comitata est, vbi & ab omni-
bus ciuibus armatis, & in octo signa distributis
exceptus in Palatiū Cæsareū deductus est. Ordi-
nes patriæ postridie cōmunicatis consilij se idē
Principi octodecim deaurata pocula & cyphos
duobus millibus supra quingētos aurēis æstima-
ta dono transmiserunt, eiq; omnia Cæsaris cu-
bicula per Palatium aperuerunt, quidquid an-
tiquum, quidquid visu dignum ostendentes.
Mercurij die, qui insequēbatur, studiosa iuuen-
tus, qui sub patribus Societatis Iesu literis ope-
ram dabat, doctam & piam de Iosua in hono-
rem principis egit comœdiam. Postridie, qui di-
es erat Martij decimus quartus, Princeps Græci-
am profecturus, per certum hominem litteras
accipit, quibus ei nunciatur, Turcas & Tattaros
duce Stephano Batthoræo irruptionem in Trā-
sylvaniā moliri. Mutato igitur consilio Poso-
nium contendit, & inde magna celeritate in
Transylvaniā perrexit, vt hostilem inuasio-
nem impediret.

Cliffa

ft dice-
ra post
luania
erofis
lonatis
ni Pon-
m pro-
; deau-
t, ac
onsilia
nume-
omni-
ibutis
Ordi
seidē
yphos
estima
ris cu-
id an-
entes.
iuen-
is ope-
hono-
qui di
Graci
itteras
attaros
in Trā-
Polo-
itate in
nuasio-
Cliffa

Cliffa vrbs est Dalmatiæ, in monte prærupto
& inaccessibili, non procul Spaleto sita, quæ im-
perio parebat Otthomannico. Huic insidiaban-
tur Vlcocchi. Collectis igitur aliquot copijs cum
eò venissent, spe quam de ea occupanda conce-
perant, frustrati sunt, cumq; vi nihil possent, re-
infecta abituri vicinos agros longè lateq; depo-
pulati sunt. Etsi hæc expeditio euentu hoc tem-
pore caruerit, paulò post tamen Cliffa in Chri-
stianorum potestatem venit.

Exeunte Martio exequiæ Illustris Principis
Georgij Lantgrauij Hassiæ Darmstadij celebra-
tae sunt. Obierat is decimo septimo Febr. ætatis
suz anno XLVIII. Sed propter absentiam iuni-
orum Principum exequiæ in hunc diem erant
dilatae. Reliquit hic ex duabus vxoribus, quarū
prima fuit Magdalena Comitis Lippenfis, alia
Eleonora VVirtenburgensis Ducis filia, trede-
cim filios & filias: quorum sex ante patrem oc-
ciderunt, & septem adhuc superstites sunt.

Hollandi, aliarumque prouinciarum ipsis **APRILIS**
confederatarum Ordines, vt Rempubicam,
quam hæctenus formārant ac insituerant, ad-
huc magis stabilirent, quarto die Aprilis nouum
edictum publicarunt, contra eos, qui temere in
aduersa factionis prouincias & vrbes profici-
scuntur, vel ex illis in suas ingrediuntur: item
contra Iesuitas, cōtra eos qui in Academijs, qui-
busdā Regi Hispaniarū subiectis liberalibus di-
sciplinis dant operā, & cōtra hos, qui sub iura-
mento defensionis Romani Religionis promoti-
onis titulos adepti sunt. Et quidem primò iun-
de intellexisse cum licentia & publicæ fidei
litteris

Anno
1596.

Cliffam tenet
tant Vlcocchi

Georgij Lant-
grauij Hassiæ
exequiæ.

4 Aprilis.
Edictum Or-
dinum Con-
federatorum
Belgij.

48 MERCVRII GALLOBELGICI

Anno
1596.

litteris, hætenus causa negotiationis & mercaturæ datis, multos in prouincias Hispanico imperio subiectas proficisci, & inde ad Confederatos reuerti, & sub illo prætextu multa perniciofa consilia agi & constitui, multa quosdam ad detrimentum suarum prouinciarum moliri: decreuerunt itaq; ne quis cuiuscunq; sexûs aut qualitatis duorû subsequenrium mensium spacio ex urbibus aut agris prouinciarum confederatarum in prouincias, vrbes aut loca ab Hispanis, aut eorum socijs in Belgio occupata, aut quæ in Belgio Hispanico aut sociorum imperio subiecta sunt, parent, aut illud agnoscunt, directè aut indirectè proficiscatur: nisi ab Ordinibus, aut earundem prouinciarum senatu sanctiore, sub nomine Ordinum: vel à Mauritio &c. vel Vvillhelmo Nassonio sub eorum nomine nouas denuò publicæ fidei litteras impetrauerit, subsignatas à quodam è collegio Ordinum, aut Senatus illorum, si ab illis fuerint impetratæ, & ab aliquo eorum graphiario, aut secretario subscriptas. Si verò à Mauritio aut Vvillhelmo Comitibus obtentæ fuerint, ab ipsis subsignabuntur, & ab aliquo ipsorum secretario subscribentur. Statuerunt etiam, ne huiusmodi litteræ concedantur, nisi præuia rerum cognitione, & voluntate Magistratuum, aut præfectorû eius loci, in quo qui eas requirit habitat, cuius & in litteris fiet mentio. Qui secus fecerit, trecentis Carolinis mulctetur, & secundum qualitatem causæ puniatur: ad cuius cognitionem ut perueniatur, delinquens torturæ subijciatur, ut quid cum hostibus egerit constiteatur. Interdix-

erunt

erunt
sum il
aut per
ablq; si
bus no
cium
am qu
pedire
met se
lurus p
uentum
curabit
ctetur. I
qualitat
proxim
stis subi
tur, abiq
qui alite
denique
rum sub
internun
piat ab h
perio sub
tus & co
& ciuitat
capite &
Ad Iesu
nes faute
guinaria
cijs peni
cludatur
aut apud
operam, f

erunt omnibus & singulis post duarum mensum illorum expirationem, ex hostium locis, aut per ea in Confœderatas provincias venire, abiq; similibus litteris de nouo imperatis: in quibus nomen, cognomen, professio, conditio, officium (si quo fungatur) exprimitur; breuiter etiam qua sint eius negotia, & ubi cupiat ea expedit, & quamdiu in istis provincijs existimet se permanurum. In primo, ad quem ingressus peruenerit, loco, secretarium accedet, aduentum suum significabit, & in literarum dorso curabit anotarari; qui contrauenerit, ut hostis tractetur. Præterea, ut nemo, cuiuscunque ordinis qualitatis & conditionis sit, post sex menses proximos in aliqua vrbe aut loco imperio hostis subiecto inueniatur, moretur, aut conuersetur, absq; huiusmodi noua licentia impetrata, qui aliter fecerit, hostis habeatur. Prohibetur denique omnibus confœderatarum provinciarum subditis, ne quis verbis, factis, scriptis; aut internuncijs communicet, agat, mittat aut recipiat ab hostibus aut cum hostibus vel eorum imperio subiectis, quicquam quod ad negotia status & constitutionis provinciarum, membroru & ciuitatum earundem pertinet; qui deliquerit, capite & fortunis punietur.

Contra Patres Societatis Iesue.

Ad Iesuitas quod attinet, hæc statuerunt. Ut omnes fautores & adhærentes perniciosæ & sanguinaræ sectæ Iesuiticæ confœderatis provincijs penitus excludantur, ijsq; aditus omnis præcludatur; decretum est, ne quis eiusdem sectæ, aut apud illius professores modò studijs dans operam, siue sit indigena istarum provinciarum

Anno
1596.

50 MERCVRII GALLOBELGICI

siue alienigena, in confederatas prouincias siue mari, siue terra irrepit, sub poena hostilitatis, & capitis supplicio, etiā si publicæ fidei litteris munitus aduenerit. Præterea, vt proximo bimestri ex his prouincijs exeant, nec in eas durāte præsentī bello reuertantur, omnes, qui sunt eiusdem sectæ: nisi prædicto spatio Magistratū, aut sedis suæ præfectum accesserit, eiq; per omnia & in omnibus satisfecerit, & Regis Hispaniarum imperio expresso iure iurandore nunciarit. Delinquens vt supra plectetur. Adhæc, vt omnes & singuli subditi caueant, ne post huius edicti promulgationem aliquam scholam Iesuiticam in Belgio, aut extra illud studiorum causa frequentent, sub poena vt perpetuis temporibus officiorum publicorum in suis prouincijs declarentur incapaces: & singulis mensibus, quamdiu scholam istam accesserint, centum Carolinos dependant: cuius mulctæ solutio petetur ex bonis eorū, quæ in his prouincijs habent, aut si nondū propter ætatē habuerint, ex bonis parentum aut tutorum: si ipsi vnde sumenda sit non indicauerint. nisi fortassis pueri, contra notoriā voluntatē parentum aut tutorū suorū, in huiusmodi scholis permāserint: quo casu neq; parētibus, neq; tutoribus vllā pecuniā ad istorum puerorum sustentationem mittere, aut subministrare per se, aut per alios licebit: nisi prædictam poenam & mulctam velint incurere. Indulgent interim liberis suorum subditorum, qui modo apud Iesuitas litteris incumbunt, & proximo trimestri spatio ab illis discedunt, vt hac poenā immunes habeantur.

De

De A
federat
tus. Lou
Academ
Si quis
le Car
qui in
stri sp
ius ex
rum,
tuleru
In
sionis
insign
posteru
nisteria
assuman
ximos s
perstici
vt hi,
secuti s
sequen
admitte
iureiura
mentum
gis Hipp
modi au
ctio fier
thoritas
parueri
officio fi
onem co
le. Manc

De Academijs verò decreuerunt, ne quis con Ann^o
 federatarum provinciarum incola vel subdi- 1596.
 tus, Louanij, Duaci, Dolæ, aut in quacunque alia ^{Contra eos}
 Academia, Regi Hispaniarum subiecta studeat, ^{qui student}
 Si quis id ausus fuerit, quotannis multam mil- ^{in Academijs}
 le Carolinorum committet. Præcipientes etiã ^{js Regi subd^{is}}
 qui in dictis Academijs sunt, vt proximo seme-
 stri spatio ijs decedant, sub eadem pœna: cu-
 ius executio ad eundem modum fiet, quo illo-
 rum, qui ad Iesuitas se litteris imbuendos con-
 tulerunt.

In eos denique, qui cum iuramento defen- ^{In promotos}
 sionis fidei Catholicæ promotionis titulo ^{sub iuramen-}
 insigniuntur, hæc pœna constituta est; vt in ^{to Catholica}
 posterum ad nullas dignitates, officia aut mi- ^{religionis.}
 nisteria publica in prouincijs confederatis
 assumantur; quicunque post sex menses pro-
 ximos sub iuramento Romani erroris & su-
 perstitionis defendendæ promouebuntur. &
 vt hi, qui iam huiusmodi promotionem con-
 secuti sunt, aut sex mensibus proximis con-
 sequentur, & iam ad officia admissi sunt, aut
 admittentur, prius instabunt, vt ab huiusmodi
 iureiurando absoluantur, eius loco iura-
 mentum fidelitatis in patriam præstent, & Re-
 gis Hispaniarum imperium abiurent. Huius-
 modi autem iuramenti absolutio & noui exa-
 ctio fiet coram iudice loci, cui ad vtrumque au-
 thoritas & plena potestas confertur. Si non cõ-
 paruerint, & huic edicto nõ satisfecerint, dicto
 officio fungi non poterunt, quod (si per cõmissi-
 onem collatum fuerit) de facto erit impetrabi-
 le. Mandat denique omnibus & singulis qui sub
 eodem

Anno
1596.

eodem iuramento promoti sunt. aut postea promouebūtur, & sedis suæ locū in prouincijs confœderatis delegerunt, aut in posterum deligēt, primò post promulgationem huius edicti mense coram magistratu, sub quo viuere constituerūt comparere, absolutionem huius iuramenti flagitare & nouum fidelitatis reddere. Qui non paruerint dictis prouincijs excedere tenebuntur: quod nisi primo mense fecerint, quinquaginta Carolinis multabuntur, secundo centum: si verò ante finem mensis tertij in Confœderatorum adhuc deprehendantur, in perpetui exilij poenam ipso facto incident. Haftenus verba edicti.

5. Aprilis
Turcæ Toten
ses cæduntur

Nonis Aprilis 70. præsidarij Comarenses prædatum exuntes in agrum Sambocensem venerunt, vbi se iuxta viam angustam in syluula quadam abdiderunt, euntes & redeuntes Turcas obseruaturi. Huius rei certior factus Begus Totēsis, cum omni equitatu suo in Comarenses profectus est. Quos cum hi conspexissent, iuramento se mutuo deuinxerūt, quod nemo loco cederet: sed simul omnes aut morerentur, aut victoriam ad hoste reportarent, videbant enim se difficulter cedere posse, & hostes se multo numero superiores. Occuparunt itaq; viarum angustias maximo suo commodo. Nam cum Turcæ omnes essent equites, facile sisti potuerunt, cum nec desis ordinibus accedere, nec Christianos possent cingere, aut se circumfundere, ita vt initio paruo Christianorum damno pugnatum sit. Qui cum frutetum quoddam iuxta viam in excelso colle occupassent, nulla tela innoxia in hostes contorserunt, & multos equis deiectos

deiectos
trimq;
re accu
eunte:
ne pu
Christi
spes i
esse v
thor l
illis i
rumui
uit, ac
quosqu
rent &
lis triu
mine,
multos
animos
duxit. it
ritur: pu
vt iume
maq; fa
stūt, pri
trāunt.
nasq; pra
vulnera
tus, cum
fertur: se
exceptu
equo o
in effu
fuga plu
mo April

deiectos strauerunt. Dum feruet pugna, & v- Anno
 trimq; fortiter dimicatur, in medio isto ardo. 1596.
 re accurrunt Genitzari, & Camarenſes circum-
 euntes corona cinxerunt. Hic magna contenſio-
 ne pugnatum eſt, & quidem acrius, quam antea,
 Chriſtianorumque res erat conclamata, nec iam
 ſpes illi tanta multitudine circumfuſis ſuper-
 eſſe videbatur. At omnis victoriæ dator & au-
 thor Deus, iuſtæ ſuorum cauſæ adfuit, animum
 illis inſpirauit, audaciam, fortitudinem, & quo-
 rumvis periculorum contemptum adminiſtra-
 uit, ac ſuggeſſit, donec mutata fortuna obuioſ
 quoſque hoſtes trucidarent, cõfoderent, traijce-
 rent & vulnerarent, ac tandem ſuperiores de il-
 lis triumpharent. Begus Totenſis Mendinus no-
 mine, cum ſuas copias diminui, multos cædi,
 multos ſauciari, & reliquos trepidare cerneret,
 animoſeorum erexit, & ſecundo in hoſtes in-
 duxit. it cælo clamor, cominus, eminuſq; res ge-
 ritur; punctim, cæſimq; feritur, & Turcæ paſſim
 vt iumenta maſtancur. Chriſtiani via ferro flam-
 maq; facta in vnum Regum feruntur, nec deſi-
 ſtūt, priuſquam per medios hoſtes ad illū pene-
 trarunt. equo cui infidebat crurum neruos ve-
 naſq; præſciderunt; quo in tumultu & Begus ipſe
 vulneratus eſt. ſed à ſuis in alium equum ſubla-
 tus, cum furore & impetu tertio in Chriſtianos
 fertur; ſed eadem, qua prius ab illis fortitudine
 exceptus, multis vulneribus conſoſus, vñ cum
 equo occubuit. Turcæ amiſſo ductore ſuo
 in eſſuſam fugam verſi ſunt. Qua in
 fuga plurimi perierunt. Chriſtiani verò deci-
 mo Aprilis triumphum deportantes Comaram

Anno
1596.

reuertuntur. In hac pugna multi, ijq; non infimi nominis Turcæ ceciderunt. equi non pauci glâdibus tormentarijs traiectioni, & quidam captiui Comaram adducti sunt. E Christianis, dictu mirabile, tantum tres desiderati, quatuor lethali-ter vulnerati sunt, qui & post obierunt. Captiui Turcæ inter alia confitebantur, Begum hunc Medinum prudentem fuisse virum, rei q; militaris expertum, militem fortissimum, qui multos annos Agam egerat Bude, Begum deinde Caphe & Zagathi: iam verò ad Bassæ dignitatem erat euehendus.

*Consilia Tur-
carum in op-
pugnandis
Christianis.* Iisdem nonis Aprilis Nicolaus Palsius, Stri-
goniensis gubernator scribit sibi à viro fide dig-
no, cuius opera in explorandis hostium consili-
js sæpe utebatur, nunciatum esse; Beglerbegum
Nataliæ tertio Aprilis Cōstantinopoli Budam
venisse, & Beglerbego Graciæ litteras detulisse,
quibus perscribitur, Mechmetem tertiu Vezir-
em Bassam cum pellibus & tentorijs Sultani
Constantinopoli dimissum, eaq; decimosexto
Februarij in ago Adrianopolitano explicasse.
Manzaten Bassam in Bosniam venturum, poten-
tissimum Eunuchum Bardin, Bassam Mediæ, &
Alim Bassam classi præfectos; Hassan Bassam &
Beglerbegum Graciæ bellum in Transyluania
administraturos, qui Tattarorum multitudi-
ni imperabant. Chiausi verò Bassæ custodiam
urbis Constantinopolitanæ demandatam esse.
Deniq; Sultanum ipsum cum incredibili ex-
ercitu Turcarum & Tattarorum, vnà cū Sinane
& Cicala Rabam venturū, inde Viennā Austriæ
moturum. Vt autem hæ expeditiones auspicate
sint

sint & foelices, Bassam Budensē praecepisse, vt in
 omnibus Turcicis Meschitis, seu templis deinceps
 omnibus diebus Veneris preces & supplicationes contra Christianos habeantur.

Anno
 1596.

Octauo Aprilis sub noctem Palsius praefidia. 8. Aprilis.
 rios quosdam Budam praedatum emisit, hac occasione; Duo infra Budam sunt pagi, quorum vnus Buda Zettsche, alter Buda Kess. ab incolis nūcupatur: qui in ijs habitabāt, pleriq; erāt Christiani, sub sacramento tamē & tributo Sultani Otthomannici. Hi iugi Turcici pertāsi, & vastitate agrorum, ē quibus Turcae nuper erāt pulsi, Christiani & inuitati, petierunt à Palsio, vti nuper veteres Budenses, ita se cum omni supellestile, gregibus & armentis in terras Christianorum abduceret. Turca in Christianorum agros se transferunt.
 Tam pio illorū voto annuit Palsius, dieq; dicta illi omnia sua in aduentum Palsianorū praepararunt. Erant numero septingenti quinquaginta quinque, qui fortunis suis omnibus, infantibus etiam, pueris, senibus & aegris octuaginta curribus impositis, quorum singuli duodecim, quatuordecim aut sedecim bobus trahebantur, intempesta nocte venientibus Strigoniensibus icineri sese commiserunt, & foeliciter Strigonium peruenerunt. Fuerunt inter illos quidā opulentiores, qui non contemnendos pecuniae thesauros secum attulerunt; pecorum & armorum numerus erat ingens. Palsius verò nouis hospitibus agros inter Viuariam & Strigonium quos colerent distribuit. Nobilibus quoque, qui inter eos erant eas comoditates assignauit, quibus meliores à fortuna postulare horerū statu non possent. Etsi hi omnes haecenuq; Sultano

Anno
1596.

56 MERCVRII GALLOBELGICI

Sultano tributum, vti & ceteri iurari eius subditi, soluere tenebantur, iam tamen cum illius iuris non sint, sed aliò commigrauerint, ab hoc tributo liberi censebantur: ita vt non parum Sultani arario hac transmigratiōe decedat.

Cardinalis
Calatensibus
bellum pa
rat.

4. Aprilis.

In Belgio omnium animi erant erecti, expectantes quid Cardinalis esset moliturus. Metuebant vrbi Bredanæ Hollandi, eamque misso cum maiori præsidio Mauritio comite & apparatu bellico munierunt. Metuebant, & quidē maiori ratione, Galli obsidioni Ferenfi, ad quā etiam (vt diximus) cum maioribus copijs venerat Nauarræus. At Albertus præter Gallorum omnium expectationem Caletum, quod & Calessiam hodie appellant (Iccius portus, & Gesoriacum antiquis est,) ex improviso euadere meditans, hoc stratagemate vltus est. Ducem Aricotanum & Georgium Bastam cum Barone Auxio, & alijs belli ducibus, in castellum Cameracensem cum quatuor equitum, peditumq; millibus transmisit, qui Gallos Feram obsidentes ambiguo metu distinerent. Sed & eodem tempore Ambrosium Landrianum cum turmis aliquot equitum levis armaturæ Montrolium summa celeritate contendere præcipit, tanquam ad eā urbem obsidendam. Deinde Ronæum quinto Aprilis cum prima acie exercitus Artesiæ latitudinem emensus, subsequitur: quem mox Augustinus Mexia Cameraco egressus, & Atrebatum VII. Aprilis prætergressus, cum xviij. signis peditum, & octo maioribus tormentis secutus est. Porro Ronæus cum trecentis equitibus & peditum

ditum quinque millibus in agrum Caletanum
 Idibus Aprilis tanto silentio peruenit, vt prius
 adesse cōspiceretur, quā aduentare crederetur.
 non sine ingenti Caletensium ciuium, præsidia-
 riorumq; metu & trepidatione, qui, vt vrbs est
 munitissima, nihil minus quàm ab hoste obsidi-
 onē, Fera etiam periclitante expectabāt. At Ro-
 nāus perterritis instandum ratus, Niuleiū pōtē
 occupauit, & absq; mora validam turrim Ris-
 sebaniam vulgò dictam, portui adiacentem in
 potestatem redegit, quam extemplò militibus
 & tormentis maioribus communivit, ne hostiū
 nauibus in portum pateret ingressus. Albertus
 audita turris istius expugnatione, in quam ma-
 ximum ad victoriam consequendam inerat mo-
 mentum, Ronāo sese coniunxit, & copijs dis-
 positis Caletum terra & mari obsidere cœpit.
 Comitem Biæum cum Grugonio & D. Ludoico
 Rissebaniam turrim & portum tutari iussit.
 Littora verò, quæ Grauelingam spectāt, custodi-
 enda commisit Mendoza, Bourlotio, Tensichio
 Germano & Comiti Bossutio, qui cohortibus
 Atrebatijs præerat. Ipse verò cum robore exer-
 citus in continenti apud fanum Petri cum Prin-
 cipe Auraico, Augustino Mexia, Fresinio Comi-
 te Sorano, & alijs Ducibus confedit.

Interea Nauarræus inopino nuncio percul-
 sus, relicta exercitus parte ad cōtinuandam Fe-
 ræ obsidionem, summa celeritate cum equita-
 tu & copijs pedestribus Bononiam contendit,
 missisque in omnes partes nuncijs, opem An-
 glorum & Hollandorum, tanquam ad commu-
 ne incendium restinguendum, sollicitauit; Cam-
 pagno-
 lam

Turris Ris-
 sebania ocean-
 patitur.

58 MERCVRII GALLOBELGICI

Anno
1596.

pagnolam verò Bononiæ Gubernatorem & Moncaurelium veteranos Duces, cum militum subsidio Caletum misit, qui scaphis vecti in urbem incolumes peruaserunt: sed naus quædam multis vini cadisonusta in ipso portu tormentis dilacerata, à militibus Rissebani- am turrim custodientibus capitur. Decreuerat Albertus eam vrbs partem, oppugnare, quæ portum & mare spectabat, quod - muris ibi infirmior tormentorum pilis facile subuerteretur; Id autem vt cõmodius perficere posset, suburbia portui adiacentia opere, militibus communita, 15. Aprilis, postridiè Resurrectionis Domini, adortus summa militum contentione expugnauit. Deinde nihil cunctandũ ratus, die Mercurij 17. Aprilis Ferijs Paschali- bus sub auroram urbem tormentis diuerberare coepit, quibus ingenti mox edita murorum ruina, ciues metu poculsi, primo dierũ octo, de inde 25. horarum inducias postularũt, quibus reiectis, rursus eodem momento tormenta immani fragore disploduntur. Sed ciues rebus suis diffidentes clamore edito, de vrbs deditio- nem maturè transegerunt; quibus Albertus, vrbe dedita vitam fortunãq; pollicitus fore incolumes, tormenta omnia tradere, & arma dep- nare iussit: concessa interim potestate, vel in vrbe remanendi, vel in arcem sese recipiendi, donec sex dierum induciæ effluerent; intra quas nisi Nauarraus ipsis ferret suppetias, arcem victoribus dederent. His acceptis cõditionibus, ex templò ciues veluti Panico, quodam terrore correpti, priusquam Hispanorum & Belgarum

15. Aprilis
suburbia Ca
letensium ex
pugnauerunt.
27. April.

Caletum de
ditur.

cohorte
poene
vacua
mox
men
super
runt
rante
gari
men
in op
mitu
de ar
cit. at
exces
obfel
conie
iubet
medic
istud
Camp
ratas
rum &
apud
suasit
tis ale
ducia
tra ar
cum
noct
torum
& Be
luce

cohortes in urbem admitterentur, ad vnum Anno
 poene omnes in arcem confugerunt, domosq; 1596.
 vacuas reliquerunt victoribus occupandas; qui
 mox composito agmine urbem ingressi, tor-
 menta eò conuexerunt, magna vini & variae
 supellectilis copia reperta, quam ipsi rapue-
 runt, vacuas hominibus aedes nacti. Porro du-
 rantibus inducijs contigit vt miles quidam gre-
 garius in vrbe sclopetum forte displodens, tor-
 mentum proximum casu succederit, cuius pila
 in oppositam armatorum statione immensi fre-
 mitu deleta, quatuor milites disperse, & toti-
 de artubus misere mutilatis bello inutiles effe-
 cit. at Nauarræus à Campagnola, qui arce clam
 excesserat, certior factus quanto in discrimine
 obsessi versaretur, in maximas animi molestias
 coniectus, Campagnolam ad obsessos remeare
 iubet, qui rursus cum ducentis militibus per
 medios hostes in arcem euasit sed subsidium
 istud ciuibz præter spem exitio postea fuit.
 Campagnola enim vir ferox & temerarius pa-
 ratas Nauarræi copias, atq; instructas Anglo-
 rum & Hollandorum classes inanibus verbis
 apud credulam multitudinem extollens, per-
 suasit ciuibz, vt arcis freti munitionibus, Mar-
 tis aleam experirentur. Porro iam vltimus in-
 duciarum dies adorat, atq; tormenta omnia cō-
 tra arcem ad oppugnationem erant præparata,
 cum ecce obsessi arcis deditionem reculantes,
 nocte ea, quæ expugnationem præcessit, tormen-
 torum frequentibus pilis militum Hispanorum
 & Belgarum stationes coeperunt impetere. At
 luce exorta, quæ obsessis fatalis fuit, tanto tor-
 mentorum

60 MERCVRII GALLOBELGICI

Anno

1596.

24 Aprilis.

Arx expugnatur.

mentorū impetu & fragore arcis mœnia, Alberti iussu, prostrata sunt, vt eodem die, 24. Aprilis, milites Hispani & Belgæ ante meridiem per murorum ruinas infusi, arcem cæsis propugnatoribus horæ vnius spatio fortissimè expugnarint. Cæsus est Vidossanius Calesiæ Gubernator, vnà cum Præfecto Vigilum, & plus minus octingentis, tum militibus, tum ciuibus, armis salutem tutari frustra nitentibus; Alij plures cecidisse volunt. Campagnola tantæ cladis auctor viuis in hostium potestatem venit. Pauci militum capti sunt ij scilicet, qui ex arcis mœnibus in fossas maturè sese præcipientes dederūt. Mulieribus, pueris, & plerisq; ciuium, qui prudenti consilio abiectis armis in locum quendâ inermes conuenerant, parcitum. Vix exprimi verbis possit, quanta auri, argenti, vini, frumenti, & omnis generis mercium copia in prædam victoribus cesserit; inter quos contentiones & rixæ ob spolia exortæ, ducum interuentu sopitæ maturè fuerunt. Victoriâ partâ, ingens viduarum numerus passim per vicos & compita obuersabatur, è quib² extraneæ abire iussæ, præstitis aliquot dierū alimētis, & nummo ad viaticum; Vrbane verò in domos suas dimissæ. At Nauarraus, qui eminè cum Hollandis & Anhlis hostium victoriâ spectârat, confestim frendens fremensq; Bononia relicta Ambianū sese contulit, vt eam urbem cum finitimis arcibus, non iniuria trepidantibus, sua præsentia confirmaret. Validum autem præsidium Bononiæ, Montrolio, Ardæ, & ceteris locis, quò Albertus cum victore exercitu iturus putabatur,

tur, imp
landio
bertus
vindica
daveri
iulfit
gressu
ctoru
piè ve
orator
rum, tu
ris ipsi
dienter
ad port
landos
ta & p
gentia
posteru
tur. Cet
prædan
berto i
rum ala
posthac
pro tan
toto ob
ritudin
dalero
gnam f
hoc co
nitissim
suorum
landori
Calesia

tur, imposuit. Naues item Anglicæ cum Hol- Anno
 landicis subito dilapsæ disparuerunt. Porro Al^{1596.}
 bertus arcem ingressus, ciues à militum iniuria
 vindicauit, atque domos, vicos & compita ca-
 dauerbis referta, aspectuque fœda repurgari
 iussit; Deinde Templum occurrente Clero in-
 gressus, atque sacram Eucharistiam cum San-
 ctorum reliquijs in principe altari constitutis
 piè veneratus, ad Clerum conuertitur, eiusque
 oratore patenter audito, humanissimè tū Cle-
 rum, tum plebem est cōsolatus, fœminis & pue-
 ris ipsum faustis acclamationibus templo egre-
 dientem prosequentibus. Naues Dunkercanas
 ad portum Caletanum, contra Anglos & Hol-
 landos tutandum euocauit, dum noua munimē-
 ta & propugnacula idoneis locis summa dili-
 gentia excitantur; quæ spem omnem Calesiæ in-
 posterum recipiendæ Gallis præripere viden-
 tur. Ceterum victor exercitus, præter ingentem
 prædam belli iure partam, stipendium ab Al-
 berto in aliquot menses accepit, quod animo-
 rum alacritatem mirum in modum auxit, ve
 posthac milites nulla pericula, nullos labores
 pro tanto Principe detrectaturi videantur; qui
 toto obsidionis tempore tantam pecorum mul-
 titudinē ex agro Bononiensi abegerunt, vt bos
 dalero, ouis verò sestertijs decem venierit. Ma-
 gnæ sanè adeptus est Albertus gloriam portu
 hoc commodissimo, & oppida totius Galliæ mu-
 nitissimo, intra tam paucos dies, parua militum
 fuorum iactura, in Gallorum, Anglorū & Hol-
 landorum conspectu feliciter occupato. Est autē
 Calesia seu Caletum (vt hoc obiter adiiciam)
 Calerium

Anno
1596.

63 MERCVRII GALLOBELGICI

Caletium populorum, in Gallia Belgica nauale. Itium à Strabone, Gesoriacum à Ptolomæo dictū continenti Britanniz, vel Angliæ 30. millib. passuum, seu 330. stadijs, quæ 13. miliaria nostra faciunt, distans: ibiq; traiectus in Angliā est breuissimus. Itium (vt quidam existimant) ab itando dictum, quod frequenter illac iretur. ab his, qui vltro citroq; in Angliam commearent. Portus itaq; est antiquissimus, & cōmodissimus, è quo Iulius Cæsar, vti in suis refert commentarijs, in Angliam transfretaui. Huic succedentibus temporibus oppidū est adiectū, q̃ Comes Bononiensis Philippus, S. Lodoici regis patruus (teste P. Aemilio) anno 1227. muniuit, & fortissimis mœnibus cinxit. Mansit aut in fide Gallorum vsq; ad annum Christi 1346. quo tēpore Eduardi Tertij Regis Anglorum auspicijs longa 11. mensium obsidione tandē subactū est. Postea verò à Philippo Burgundionum duce frustra tentatum in Anglorum potestate 200. plus minus 12. annos permanfit. Qui illud nouis propugnaculis, muris firmioribus & latioribus fossis, muniunt, loci alioquin natura, vt terra vliginosa, & paludibus inaccessa situm, latis superq; munitum. Tandem anno 1558. à Gallis Duce Francisco Guisio recuperatum est. Et nunc post reuolutum octo & triginta annorū spacium Alberti Austriaci auspicijs in Hispanorū potestaté venit. In arcis autem expugnatione vix 50. (alij plures ponunt) desiderati sunt inter quos cecidit Ioannes Manartius, Adriani Noyellæ, vrbis Atrebatiū Gubernatoris legatus; qui cum suorum militum manipulo fortiter, & cum laude rem gessit.

gessit. At Hollandi capto Caletto domū regressi, Anno
 cum hostem aliter vlcisci non possent, in agri. 1596.
 colas innoxios furorem suū effuderunt: magno
 enim numero sub Aprilis finem in brabantiam *Hollandorū*
 militaribus prædijs vacuam excurrentes, *excursio in*
 Vvauriam inter Bruxellas & Namurcium pa- *Brabantiam*
 gum celebrem, Parcensemque Abbatiam in a-
 gro suburbano Louanienti, cum multis alijs
 vicis & pagis exusserunt, ac tandem ingenti præ-
 da onusti cum magna captiuorum turba sese
 receperunt.

Dum hæc in Gallia Belgica geruntur. *Budenstadii*
 denles Turcæ obsidionem metuentes, omnem *Turcarum*
 thesaurum suum Belgradum præmiserunt. *Vt metus.*
 autem urbem melius tuerentur, & hostem ab
 ea longius arcerent, in duobus vicinis vrbis
 collibus seu montibus, vno Sancti Gerar-
 di, altero cui Sperlingam nomen est, duo
 munitissima propugnacula ædificarunt:
 attractisq; maioribus machinis varijs locis mu-
 nierunt, quibus sperabant se impedituros, quo-
 minus Christiani possent ad urbem accedere.
 Cumq; opus essent probaturi, obsidionem ima-
 ginati tormentum excusserunt; quod etsi præter
 modum oneratum non fuerit, in minutissimas
 tamen partes dissiliit, ac disruptum viciniores
 aliquot Turcas lethaliter vulnerauit. Nouitate
 rei attoniti Turcæ consuluerunt vates suos, ec-
 quod hoc omen esset, quid nouum illud porten-
 deret? Qui inspectis libris suis responderūt, per
 hæc duo nona propugnacula Budam & Pestam
 captum iri: disruptionem enim hanc inopina-
 tam subiti alicuius magni infortunij omen es-
 se. Com-

64 MERCVRII GALLOBELGICI

Anno
1596.

9. Aprilis.
Christiani
VVallenses
Turcas ce-
dunt.

se. Communicatis itaq; Turcæ consilijs, eadem propugnacula rursus demoliti sunt, soloq; æquarunt. Nam præterquam quod vatium suorum prædictionibus mouerentur, ipsi etiam metuebant, ne Christiani his munitionibus occupatis, maiorem cladem vrbi inferrent. ita vt non tam sibi, quam hostibus ea excitasse viderentur. Nono Aprilis Palsij equites & Haiducci VVallum prætergressi, inciderunt in Turcas, qui Vauodam Sombocensem in urbem deducerent. Orto prælio ita pugnatum est, vti Turcæ in fugam versi, VVallum se reciperent. Inhærebant eorum tergis Christiani, adeo vt quidam vna cum Turcis in urbem irruerent. Oppidani mox hostem agnoscentes, ad arma conelamant & impetu facto eos porta iterum & vrbe eiecerunt. qua in pugna duo è Christianis desiderati sunt, plures capti. At ex hostibus in primo conflictu multi trucidati sunt, in fuga verò varijs locis plurimi perierunt. Christiani trecentos boues, viginti quatuor equos. & nouendecim captiuos secum strigonium adduxerunt.

10. Aprilis.

Ceduntur
Rabenses &
alij.

Decimo Aprilis Nadastius, Georgius Istuanus, Budianus, & alij cum 1400: equitibus & pedibus eruptione facta sub montem Di. Martini, inter Rabam & Pappam militari tumultu concitato Turcas elicere conanti sunt. Rabenses audito tumultu quosdam emisérunt, qui explorarét vbi hostis esset, quid ageret, quod illius esset institutum. Christiani in sylua se continebant. Cum hostes appropinquarent, nostri ex insidijs proruperunt, & acriter cum hoste valitati sunt. Hostes cum aliquandiu nostrorum

impe-

impetum sustinissent, remissis tandem animis, Anno
primò cedere cœperunt; deinde in fugam tur-

1596.

pein versi nostris victoriam reliquerunt mul-
ti in fuga cæsi, multi capti sunt; & quidam inter
illos magnæ authoritatis nonnulli, quorû xxiiij
Soydaram deducti sunt. Qui omnes confiteban-
tur, Turcarum Sultanum hac æstatâ indubitatè
in Vngariam venturum. alium exercitum in
Transylvaniam iturum; tertium Moldaviam &
Valachiam bello aggressurum. Sub hoc Erla-
wienles & Croati tribus diuersis velitationibus
& incursionibus magna com meatûs copia po-
titi sunt; quosdam pagos diripuerunt, multos
Turcas captiuos fecerunt, plurimòs trucidarunt.

Per osdem dies Kosaccorum aliquot millia in
Vngaria magnas turbas excitarunt, omnia tam
amicorû, quam hostium diripientes ac deuastâ-
tes: qui nullius parere völuerunt imperio. Con-
tra hos missi quidâ Cæsariani eos fortiter oppu-
gnarunt, & mille citciter ceciderunt. Reliqui
in Tripolitaniis finibus in patenti campo sese
imünierunt. Fatetur captiui eos in Trâsylvanos
& Moldauos aliquid hostile meditari. Ceterum
cûm maxima rei pecuniariæ sit inter illos diffi-
cultas, exigua pecuniæ summa in ordinem redi-
gi, & in Cæsareanorû partes trahi potuerunt.

*Tumidini
Kosaccorum;*

24. Aprilis 600. præsidarij Lippenses, sine
suorum licentia præfectorum excursione facta,
ausu nimis temerario longius in hosticû pro-
curreverunt. Quod cûm per exploratores didicis-
sent Tattari & Turce, qui in agro Temeswariensi
in hyberniserant, magna celeritate in eos mo-
uerunt, & multitudine suorû cinxerunt, Lip pē-

24. April.

*Turce &
Tattari cœ-
dunt Chri-
stianos Lip-
penses*

66 MERCURII GALLOBELGICI

Anno
1596.

*Turca insula
Marussiam
occupans*

*Turca occi-
duntur.*

res viso presentissimo periculo, cum nusquam
elabendi pateratrimula, ipsi autem hostium vi-
ribus multis parasangis essent inferiores, fortis-
sime cum hostibus dimicarunt; & ne inulticade-
rent, ad extremum vsq; spiritum pugnarunt; do-
nec omnes, paucis exceptis, qui elapsi sunt, occu-
buerint ita tamen, ut quilibet suos manes vno aut
altero hostium cæde parentaret. Princeps vero
Transylvanus post finem comitionum Claudiopoli
Albam Iuliam rerersus, litteras per certum homi-
nem postredie accipit, quibus significabatur,
Turcas & Tattaros insulam Marussiam, in confi-
nibus Lippensium sitam, hostiliter ingressos, fū-
ditus deuastasse, oppida, pagos, vicos & villas
flamma absumpsisse, decrepitos Christiani no-
minis senes misere trucidasse, iuniores tam fa-
minas quam viros & pueros in seruitutem per-
petuam abduxisse, ibidemque munitionibus &
propugnaculis excitatis confedisse. Lippensi-
bus vero clades & infortunium suorum doluit;
omnem igitur mouerunt lapidem, ut hoc fa-
ctum vlcisserentur. Emisissis in omnem oram ex-
ploratoribus, tandem didicerunt Tattaros &
Turcas mille ducentos castris egressos, ut nouis
cladibus ferrâ flammaque Christianos affice-
rent; & iam duobus in pagis Charte, & Mocho
incolas latrocinio incendioque perdidisse: punc-
tū autem inter alios duos Beschen & Zinan con-
fidere. Contractis igitur aliquot copiis inopi-
nato eos inuadunt, 800. cædunt, multos in fluui-
um se præcipites dare compellunt; pauci fuga
sibi consuluerunt. Interea præfectus Lippensis
Georgius Barbelus, & Balmus eius collega,
qui hos

qui hoc tempore vix trecentos in vrbe habue- Annus 1596.
runt præfidiarios, nullis pepercere sumpti-
bus vt acta & consilia hostium cognoscerent:
donec tandē veris indicijs & nuncijs certiores
fierent, prædictos Tartaros & Turcas certò con-
stituisse Lippum obsidere, & oppugnare. Erat iu-
tem ea vrbis constitutio, vt ex multis circun-
stantijs appareret, illā contra vires hostium de-
fendi minime posse, sed in potestatem hostium
indubitatē venturam. Idq; hostes sibi omninò
persuadebant, & ad diuersa loca præscribebant,

At Præfectus recognita per celere[m] ve-
redarium hæc Principi nunciavit, petijtque ab
illo vt primo quoque tēpore quatuor aut quin-
que millia lectissimorum militum mittat:
horum viribus DEO ante omnia propitio,
se vrbem non tantum defensuram, sed ho-
stas licet numero multo plures castris ex-
eunturum, ac plane profligaturū. Princeps nul-
la interposita mora 8000. expeditissimorum vi-
rorum Lippensibus subsidio misit. qui eo (quod
maximè mirandum est) incolumes peruene-
runt. Quirto Maij Turcæ & Tartari numero quā
draginta millia Lippam obsidione cinxerunt;
sed in sequentibus aliquot diebus nihil operæ
pretium egerunt Lippenses verò maioribus
tormentis excutiendis maximam hosti cladem
intulerunt. Interea Transylvanus contracto ma-
iori exercitu se parat, vt hostem à tergo cingens
internecione debeat. Sed huius certiores facti
Turcæ, soluto obsidio, in munitionem suam, quæ 5. Maij
duobus aberat Lippha milliaribus decimo Maij Lippam obsi-
dens Turcæ;
sele receperunt. At cum Transylvanus nondum
se moue-

Anno

1596.

12. Maij.

se moueret. hostes Lippā reuersi sunt, urbemq;
 duodecimo Maij maioribus copijs & arctiori
 quam antea, obsidione clausērunt. septendecim
 maiora tormenta, octo currus sulphureo pul-
 uere onustos, & quadraginta sex, qui schalas, glo-
 bos, ligones. aliumq; uehebant apparatus bel-
 licum in castra secum adduxerunt. Cum itaque
 omnibus rebus essent instructi, & exercitum ha-
 berent numerosissimum, Christiani autem ini-
 tio vix tria millia conficere possent, varijs cōti-
 nuisq; assultibus eos fatigarunt: ita vt iam præ-
 fecto nihil certius expectandum esset, quam præ-
 sens, certa q; oppugnatio. catenas igitur, frag-
 menta ferri, quæ vocant aleas, lapides, aliaq; te-
 lorum genera vndiq; iussit comportari, ijsque
 tormenta bellica onerari. Quibus maxima dam-
 na obsidentibus attulit. Turres enim. propug-
 nacula & murorum tractus eo modo constru-
 cta sunt, vt vndiq; in hostes non irritis ictibus
 possit feriri. in medio oppugnationis feruore,
 Præfectus vrbs sedecim machinas bellicas, va-
 rijs telis oneratas, ante portam in vrbe trahi ac
 disponi, deinde portam aperiri iussit. Hostes
 portam patere conspicientes, maximo tumultu
 ad eam proruerunt, quidam obsessos desperare
 existimantes, alij violenta impressione portam
 occupare, & arrogantem hostem vindicare spe-
 rantes. Dum itaque densissimis cuneis accu-
 runt, Præfectus ignem adhiberi, & machinas
 iussit exonerari: quarum catenæ, globi, aliaque
 tela per medios cuneos hostium perlata, latif-
 simam aperuerunt viam, omnibus quasi falce
 demelisis, capitibus, brachijs, cruribus, alijsque
 membris

membris per aerem passim volitantibus, & So. Anno
sem penè obscurantibus. Cum idem secundò 1596.
tertiò & quartò fecisset (tantus enim erat ar-
dor hostium & vlciscendi libido, vt nullo suo-
rum malo docti, in præsentem mortem rueret)
præfectus etiam quintò se pararet, reliquis mi-
litibus stationes suas fideliter custodientibus,
hostes tantus, tamque repentinus metus inua-
sit vt relictis castris, machinis bellicis, & impe-
dimentis omnibus, in præcipitem sese fugam
coniecerint in hac pugna quæ horas nouè con-
tinuas durauit, Bassa Temelwariensis lethali-
ter vulneratus est. Hamat Begus Iulensis, &
Tison Begus Chimatensis, inter cadauera re-
perti sunt. Ceciderunt verò tum in pugna, tum
in velitationibus & fuga Turcarum millia qua-
tuor, è fuga retracti & capti multi. Tantæ autè
trepidationis ac metus causa hæcerat. Dum
Temelwarienses in castris ad Lippam agunt,
qui in vrbe reliqui erant, nihil sibi à quoquam
hostile metuebant. Interea Præfectus Luggen-
sis sex millia armatorum Temelwaram præ-
datum emisit, qui magna cum celeritate eò con-
tendentes, suburbia omnia diripuerunt; Tur-
cas quoscunque deprehenderent, trucidarunt, &
mille municipia liberarunt, & in signum victo-
riæ ter in foro, in honorem Translyuani tym-
pana pulsarunt. Tandem omni præda collectâ,
& extra suburbia comportata, ipsa suburbia
incenderunt, atque incolumes domum reuersi
sunt; quibus eorum præfectus Christophorus
Pellawicius cum aliquot suorum centurijs ob-
uiam processit, & cum gaudio in vrbe reduxit.

*Obsidio Lippam
pensis soluitur.*

igne

70 MERCVRII GALLOBELGICI

Anno
1596.

Ignem autem in suburbia Temeswariensia immisso, tantum & tam horrendum ad cælum usque excitatum est incendium, ut flamma in castris ad Lippam conspiceretur. Hoc incendium Turcarum animos eum in modum consternauit, ut tam repentina fuga obsidionem deseruerint: qui alioquin (ut captiui postea confessi sunt) omnes prius perire, quam ab urbe exercitum abducere decreuerant.

Plenia ab Haiduccis occupatur.

Interea Transylvanus coactis copijs in confinibus Vngariæ castrametatus est, & quotidie exercitum auxit, eaque procurauit, quæ ad belli continuationem erant necessaria. Per hos dies liberi aliquot Haiducci illius exercitui sese iunxerunt, quorum mille ducenti paulo ante traiecto non procul Nicopoli Danubio, oppidulum Turcicum occupauerant, Begum Buraschium, nuper à Sultano Adrianopoli huc missum, vnâ cum vxore & liberis, cumque alijs Turcarum optimatibus & Iudæis comprehenderant, totum oppidulum, Plenia dictum, diripuerant, omnes, captiuis exceptis, occiderant, & oppidulum flammis deformarant. Postquam autem cum ingenti prædam domum reuerterentur, à mille octingentis Nicoteran politanis Genizaris, qua transituri expectabantur. In horum copias cum incidissent, ad pugnam prouocati, strenuè cum hoste decertarunt. Nutabat primò victoria, sed paulo post superiores Haiducci Genizaros omnes inter necauerunt, victoriamque adepti sunt: qui in tota hac expeditione plura quam tria Turcarum millia occiderunt, & victores ad Principem

per-

gem Transyluaniz reuerſi ſunt: qui hoc tem-
 pore 8. circiter Haiducorū millia in caſtris ha-
 bere dicitur, quorum nonullos in Valachiz
 fines miſit, alios ſibi adeſſe voluit Decimo ter-
 tio Maij Albæ Iuliz quidam proditores tranſ-
 fixis haſtis necati ſunt, qui à captiuis Baſſis ac
 Begis litteras ad Sultanum perferēdas accepe-
 rant. Quibus Sultanus ſeriò mouebatur, vt exer-
 citum cum celeritate promoneret. futurū enim,
 vt ſi Tranſyluano nondum paratò aduenerit, Tranſilua-
 nia. tota prouincia facili negotio potiatur. Interpe-
 ratur. Proditores capiuntur in.

Vaiuoda Moldauiz legationem ad Tranſylua-
 num miſſe perhibetur, qua ſcōdus ſe cum Trā-
 ſyluano contra hereditarium hoſtem inire, &
 protectioni Tranſyluani ſubijcere ſe velle ſig-
 nificauit, cum facultate, hæc ipſa cum Principe
 tranſigēdi. At in Belgium relicto parumper bel-
 lo Turcico reuertamur.

Caleto expugnato Archidux Auſtriæ Alber-
 tus Ghifnas cum arcibus quibuſdam finitimis
 in poteſtatem ſuam redegit, milite longè, late-
 que agrum Bononiensem euante. Deinde
 paulo poſt Nonas Maij relicto Caleti valido
 milicum præſidio, Ardām oppidum ſitu opere-
 que munitiſſimum circumfuſis copijs obſidere
 cepit, quod Nauarræus paulo ante obſidiū Co-
 miti Belinio, Carolo Ramburio, Monlucio &
 alijs ducibus, cum duobus peditum equitumq;
 millibus tutandum commiſerat: qui crebri de-
 rumperentes cum hoſte manus cōſeruerunt, mul-
 tis vtrinque deſideratis. Suburbana loca ſoſſis,
 vallo & aggere diligenter communicant, è qui-
 bus tela in obſidentes ſine intermiſſione con-
 torques

15. Maij.
 Ardām obſi-
 det Albertus

Anno
1596.

15 Maij

torquebant. vrbis portis interea per totum ob-
sidionis tempus noctu diuque, vt hosti illude-
rent, patentibus. At Borlucius militum ductor
acerrimus suburbanas munitiones Alberti ius-
su aggressus, multis acceptis, illatisque vulne-
ribus fortissimè expugnauit. Ipse in ea conten-
tione inter primos contemptis periculis dimi-
cans vulneratur, & mox Audomarum ad vul-
nus curandum concessit. Galli vero rursus xix.
Maij ex vrbe magno numero ex improviso e-
rumptentes in armatas Antonij Coquellij, for-
tissimi, & celeberrimi militis, qui ante annos a-
liquot obsidione Stenivicensi inclarusit, cohore-
res magno impetu irruerunt, à quibus in urbem
post multam cædem fuerunt reiecti, non paucis
vtrinq; interfectis; inter quos Monlucius, cum
quodam Aquitano, impigro militum ductore,
casus occubuit, non absque graui Gallorum lu-
ctu; Qui suorum numerum minui assiduo a-
nimaduertentes hostemque conspicati diru-
tissiam murorum pinnis magno animo omnia
comparare, quæ ad expugnationem pertinere
videbantur, animis prorsus conciderunt, de
sua salute solliciti. Quod vbi ex captiuis com-
pertum in castris fuit, Coquellij & Borlucij
milites, qui in ipsis fossis excubabant, vrbis præ-
da inhiantes militaribus conuitijs ignauiam
Gallis exprobrabāt: qui minutissimo inclusi lo-
co de deditioe ante oppugnationem cogitarēt.
Ipsi nihilominus nulla à Nauarræo auxilia ex-
pectantes, communicata re cum ciuibus, lega-
tum quendam ex vrbe in castra ad Cardinalem
emiserunt, postulatis aliquot dierum inducijs.

Verum

Verum Alberto respondente, deditionem absque vlla mora esse faciendam, si rebus suis consilium obsessi cuperent, re infecta discessum est. Postridiè exorta luce Albertus decreta oppugnatione vniuersum exercitum arma corripere iubet. Sed Galli, priusquam tormentis murus feriretur, hesternò Alberti responsò, & nupera Caletensium clade perterriti, sub hora octauam matutinam his conditionibus deditionem fecerunt: Præsidarij cum suis armis, explicatis signis, tympanorum strepitu & impedimentis ijs, quæ exportari possent, discederent; ab omni interim Ecclesiastica sumptibus abstinerent, eorum infirmi & vulnerati curribus impositi abducerentur. liberum esset vnicuique, cuiuscunque sit conditionis in vrbem manere, hac lege, & iuramentum fidelitatis præstet Regi Hispaniarum.

His conditionibus eodem die xxij. Maij ipsi Alencionis Domini ferijs, sub horam tertiam pomeridianam Arda cum armis & impedimentis egressi, numero plus minus mille ducenti, ad montem Hulininum cum magna fauciorum & languentiù turba contenderunt. Ex obsidibus circiter quadringenti, nec pauciores ex obsessis perierunt.

Porro cum Albertus cum exercitu in hac operatione hæret. Fera iam à Gallis septimum mensibus obsessa, deditionem Nauarræ facit. Adulato enim iam vere, postquam per totum brumæ tempus urbem Nauarræ obsederat, obsessi post absumptum omnem penè com meatum, quem Georgius Basta superiore Martio ipsis aduxerat,

Arda dedi-
tu Cardinali
Alberto

23. Maij

Fera dedi-
tu Nauarræ.

Anno

1596.

*Conditiones
quibus Fera
dedita.*

aduexerat, de vrbs deditioe cū Nauarræo 16to Maijageri coeperunt: quo cum in has conditiones descentum .I. Senescallus Montlimarus cū Aluaro Otorio præfidiariorum præfecto. reliquisq; tum ducibus, tum militibus intra senos dies Fera discedant, vexillis explicatis, tubisq; canentibus, cum armis & impedimentis: adhæc cum magno tormento æneo, quod Gallicis insignibus notatum non erat: sed Carolo quondā V. Cæsari à Gallis ademptum dicebatur.

II. Ne teneantur milites æs alienum in opido contractum dissoluere.

III. Liberum sit, ciuibus aut discedere cū militibus, aut in vrbe remanere.

IV. Qui in vrbe manebunt, in verba Nauarræi iurent; quibus postea non sit fraudi, arma iussu Montlimarij in Marchionem Menelaum sumpsisse, eumq; in isto tumultu direptis & dibus oppressisse. V. Quæcunque Montlimarius de tributis & vectigalibus bello durante constituerit, ea Nauarræus rata habeat. His vltro citroq; acceptis conditionibus, datisque obsidibus emissus est ex vrbe Iacobus Carlegus Hispanus, qui 100. sclopetarijs equitibus præerat. Is Atrebatum xvij. Maij prætergressus, in castra ad Ardā posita contendit, Albertum eius rei certiolem facturum, qui cōditiones istas cū non improbasset, Montlimarius & Otorius cum ceteris ducibus & militibus (vt pactum fuerat) xxij. Maij egressi, in agrum Cameracensem concesserunt. qui toto obsidionis tempore crebris eruptionibus plurimum negotij Gallicis exhibuerant; nec nisi inedia, rerumq; omnium penuria

penuria compulsi oppidum munitissimum de-
 seruerunt quod care admodū Nauarraus con-
 mercatus videtur. Quippe præter ingentes sum-
 ptus, quos exercitum alendo in regione prorsus
 euastata per totos septem menses coactus est fa-
 cere Caletum, Ardamque maximi momenti vr-
 bes, dum Feram pertinaciter obsidet, ab hosti-
 bus occupatas amisit, passus interea non exigua
 militum, præsertim peditum, iacturam, qui se-
 minudi & squalidi frigore, inedia, hostili fer-
 ro, de senteria, varijsque morbis absumpti, fre-
 quentes interierunt.

Dum Caletum occupatur, Arda periclitatur,
 Feræ obsidio in longius protrahitur, non Galli-
 tantum, sed & Belgæ, ij potissimum qui adue-
 sæ parti studebant, animis prope deficiebant.
 Quos ut confirmarent, in signi quadam arte spe-
 ciosum confinxerunt de Fera decimo Maij re-
 cuperata mendacium, cui & pugnam inter Al-
 bertum & Nauarraum attexerunt. in qua Na-
 uarraus superior Alberti vires protiruisse
 adeo ut iam prope debellatum videretur. Ne-
 que figmentum hoc verbis tantum & rumori-
 bus publicarunt, sed literis primum ad Guber-
 natorem Diepenssem (sic enim titulus habet)
 Gallice scriptis; deinde in linguam Belgicam
 per Arnoldum Francum Middelburgi transla-
 tis & primo impressis; post Amstelredami a-
 pud Petrum Genartium secundo editis, diuul-
 garunt. Hoc scripto labantes animos confir-
 marunt; ea enim militaris nunc consuetudo est
 ut quod Duces armis & pecunia non possunt, id
 falsis rumoribus agant & mendacijs, Quod du-
 plici

Anno
1596.

plici ratione obiter hic monere volumus, primo, ne calida ac recentia nimis quæ circumferuntur libellis aut literis noua statim credamus; secundo ne si quis in istum, cuius mentionem fecimus, libellum incidat, cum & tempore & modo & conditionibus à nostris discrepet, nos errasse existimet.

*Cliffa occupata
vnr.*

Ethæc quidem in Gallia Belgica gerebantur, cum Christiani in Dalmatia Cliffam occuparunt. Quam arcem Bassa Bosnensis iterum obfederat. Levvcoicius igitur Stiria, cætera rumque ditiorum Austriacarum in istis oris Gubernator cum Sengenſis præfecto quadragintis duabus nauibus instructis, & necessario comæatu & quatuor armatorum millibus oneratis, Clissenſibus suppetias nauigarunt. Quæ cum in itinere in triremem Venetam, quæ pecuniam, apparatus bellicum, & comæatum in vsum Turcarum vehabat, incidissent, eam præfecti classis ceperunt, & diripuerunt. Inter cæta Sengenſes in vrbe Cliffa Bassæ Bosnensem insigni stratagemate eluserunt. Dum vrbe obsideret colloquium Bassæ admitti petierunt & pactum cum eo inierunt, Bassa præſidiarijs viginti milia ducatorum dependeret: illi vicissim Bassæ urbem traderent. Placuit Bassæ conditio; & absque mora pactam pecuniam numeravit: Aperiuntur portæ Clissenſes, Turcæ magna cum lætitia montem ascenderunt, & in urbem festinarunt, nihil sibi mali metuentes. Obsessi tot admiserunt Turcas, quo t superare se posse arbitrabantur: deinde crates demiserunt, & qui in vrbe erant Turcas primo, deinde qui extra urbem erant, in urbem

*Stratagemata
Clissenſium.*

urbemque
retinuerunt
vento Si
covvici
ram co
Cliffam
runt &
Ctis ad
peruen
inopin
nem Cl
At cum
ci, Turc
rapacit
hokium
verò, c
nos disp
fuga co
ræ inhi
necone
lites, qu
tur, fug
occider
ctor, cur
uenerunt
sexcent
naues se
eos ita
bus soci
sam acc
runt, Pr
mero pe
tionem

urbemq; & pecuniâ cæsis mille ducetis Turcis Anno
retinuerunt. Interea prædicta classis propitio 1596.

vento Siretum iuxta Trawum appulsa est. Leucovvicius & Sengensiu ductor expositas inter-
ram copias, ea nocte aliquot milliaria propius
Clissam duxerunt; die verò insequenti quieue-
runt & nocte adueniente 15000. passuū confe-
ctis ad hostium castra orto vix sole die 17. Maij

peruenerunt, impetuque in castra facto Turcas
inopinatò fuderunt & fugarunt, vt obsidio

nem Clissenſe omnino deferere compulsi sint.

At cum Dalmatæ, inter quos multi erant Vicho-
ci, Turcarum fugam conspicerent, auaritia &

rapacitate ducti, ordines deseruerunt, &
hostium castra diripere coeperunt. Valachi

verò, qui ab hostibus erant, è colle Christia-
nos dispersos, palantesque videntes, Turcas è

fuga collegerunt, & prædæ nimis immatu-
ræ inhiantes Dalmatas cinxerunt, eosq; inter-

necone deleuerunt primò; deinde in alios mi-
lites, qui ab ordinibus non decesserant, ferun-

tur, fugientesque quotquot assequi potuerunt
occiderunt. Leucovvicius & Sengencium du-

ctor, cum alijs nonnullis Clissam incolumes per-
uenerunt, ibique biduo permanentes, nocte cū

sexcentis militibus eruperunt, sperantes se ad
naues saluos peruenturos. Sed hostes admoniti,

eos ita exceperunt, vt Leucovvicius vix cum tri-
bus socijs elapsus sit. Mox Turcæ propius Clis-

sam accedentes seriò obsidionem redintegra-
runt. Præfidiarij, qui in vrbe & arce erant, nu-
mero perpauca, vitam & fortunas pacti dedi-

tionem fecerunt; atque ita munitissima Dalmatæ

27. Maij.
Turcæ Clis-
sam obside-
tes cedunt.

Ceduntur
Dalmatæ rap-
sus à Turcis.
Clades Chri-
stianorum ex
auaritia mil-
itum oritur.

Anno
1596.
classe am-
bitur.

Temesvra-
ram obsides
Transylva-
niae.

Pugna inter
Tartaros &
Transylva-
nos.

tiae arx militum avaritia in hostium potestate
denudò peruenit, caesis utrinque plus minus sex
millibus armatorum.

Lippam obsidione liberatam, & Turcas ob-
sidentes caesos, fugatosque diximus paulò supe-
rius. Qui dum in fuga sunt, antequam Temes-
waram venire potuerunt, à superuenientibus
Transylvanis caesi sunt. Qui elabi potuerunt
Temesvaram se receperunt. Quam urbem Prin-
ceps Transylvaniae, decimo quinto Maij arcta
obsidione circumdedit. Paulo post ingens Tat-
tarorum multitudo per Pontum Euximum in
Bulgariae fines venit. Horum quadraginta millia
Temesvaram profecti, castra Transylvani ex im-
proviso adorti sunt, & vigesimo quinto Maij
ad iustam pugnam peruentum est. Nutabat pri-
mum victoria, & in Tartaros inclinare videba-
tur. Sed in ipso pugnae ardore diuinum auxilium
adfuit: Christiani resumptis viribus, Transyl-
vano labantes animos confirmante, maiori
quam antea impetu in hostes illati, turbatis pri-
mum tormentis bellicis eorum ordinibus, om-
nes in fugam verterunt. Ceciderunt in hoc præ-
lio mille quingenti Transylvani; Tattarorum
verò quinq; millia. Post hanc pugnam constans
diu, licet incertis authoribus, fama fuit, Prin-
cipem Transylvaniae inter mortuos mortuum
inuentum: quæ profectò fama multorum ani-
mos consternauit: sed verioribus paulò post lit-
teris allatum est Principem in eo conflictu non
fuisse; sed à suis, Moldauis, & Valachis pugnae
se se subtrahere, & in tutum recipere compul-
sum. Per eosdem dies Hussarorum duo millia
in Bul-

in Bulgaria
multis
sylvani

Exe-
giarij
niciof
bucos,
tinera
Christi
falsum
rum. V
duccor
cum to
lis, scal
necessa
tendit
uenien
sis loci
expugn
ne inter
laborib
inter
tate ar
sunt ve
defens
trucid
bres Ba
etiam
in arce
tantum
arx h
ra am
am re

in Bulgariam irruisse dicebantur, & Bulgari multis cladibus affectos coegisse, ut in Transylvani partes concederent.

Exeunte Maio præcipui totius Vngariæ plagiarii exploratores, sceleratissimi quique perniciosissimi Bribegi, alijque Turcæ nefarii Sambuco, medio inter Albam regalem & Budam itinera conuenerunt, consilium ad perdendos Christianos captaturi. Huius rei certior factus Falsus copias quasunque potuit, Germanorum, Valonum, Vngarorum, Hussarorum, & Haiducorum conuocauit, vicesimoque octauo Maii cum tormentis muralibus, malleolis, pyrobolis, scalis, omnique apparatus ad expugnationem necessarij genere Sambucum Sole vix orto contendit & circa tertiam pomeridianam eò perueniens, statim expeditis omnibus arcem diuersis locis oppugnauit: nec prius destitit, quam expugnauit. Cum enim tres continuas horas sine intermissione magna contentione, multisque laboribus & periculis pugnatum esset, tandem inter 5 & 6 horam vespertinam magna difficultate arcem superauit, omnes qui in eâ inuenti sunt vtriusque sexus Turcæ miles longa hostij defensione fatigatus, iracundiaque inflammatus trucidauit: inter quos Bribegi multi, & celebres Bassa Budensis Aga, nomine Selij & ducet etiam quinquaginta Genitzari, qui eodem die in arcem venerant, perierunt. Ex Christianis tantum occiderunt; decem vulnerati sunt. Erax hæc munita, magnificè edificata, loco sita amoenissimo, ad quam Bassa Budensis sæpe animæ recreandi gratia diuersi consuevit. Quare Palat.

Anno
1596.

81 MERCVRII GALLOBELGICI

re Palsio nihil magis in voto fuit, quam arcem integram, illamq; suæ potestatis facere: sed grassante per omnia ædificia flamma, omnia incendium deformauit; & incredibilem annona, apparatusque bellici copiam absumpsit. quâ uis Christiani, priusquam incendium exoriretur, multos equos, aliâque iumenta & armenta, magnamque vim commearûs in tutum extulissent. Post partam victoriam Christiani, qui uicinis in pagis & vicis habitabant, cum operibus, liberis, omniq; supellectile & gregibus suis Strigotium profecti, nouas sedes sub Christiano Cæsare quæsiuerunt.

Classis Anglicana ad expeditionem paratur.

Dici non potest quantopere capto ab Hispano Caletio per Angliam trepidatum est. Iam enim hostem eminus suis incumbentem littoribus quasi in conspectu habebant. Qui opportunitatem commodissimi portus Caletani nactus, classem quam in Hispania ædificabat, securius emittere, & à tempestate ventorum, viribusque hostium defendere in hunc portum receptam poterat. Quem si anno 88. supra millesimum quingentesimum in sua potestate habuisset, minimè suam classem amisisset. Considerantes igitur Angli quo in periculo versarentur, si classis Hispanica ante suam educeretur, quid factio opus esset deliberarunt. Varijs sententijs certatum est, multæ hinc inde quæstiones agitantur, & pericula proponuntur. Vicit tandem eorum sententia, qui docebant multo salutaris esse Reipub. bellum & belli calamitates in hostium agros transferre, & apparatus bellicos in portibus Hispaniæ iam para-

tot;

ios vel ad bellum inferendum parandos, con- Anno
sumere & devastare, quam domi in visceribus 1596.
Regni hostes expectare; multoque fore glorio-
sus castra Anglica Hispaniæ necnibus immi-
nere, quam Anglum vel vallum hostium è mœ-
nibus suis videre, vel externis milites muros
scandentes propellere.

Cùm de expeditione convenisset, matu-
randum esse statuerunt, ne hostibus copias co-
gendi, exercitus conscribendi, classem instru-
endi, & præsidia locis maritimis conferendi
daretur oportunitas. Nec mora undique ad
bellum acclamatum, militum numeri com-
plentur, quicunque arma ferre possent, belloque
essent idonei, extranei præsertim quaruntur,
capiuntur, ligantur, & in naues detrudun-
tur, classis omnis apparatus, arma capere, &
copias cogere cœperunt. Consules & Præfecti
exercitus & classis designati sunt Robertus
Comes Essexiæ, & Carolus Hayvartus Baro Es-
singamus, qui intercedente Regia autoritate an-
tequam classem è portu educerent causas hu-
ius expeditionis Gallicè, Anglicè, Belgicè, Hi-
spanicè, Latinè, & Italicè conscriptas, typisque
excusas divulgarunt. Se scilicet varijs è locis
admonitos, Regem Hispaniarum maximam
classem instruere, eamque adhuc quotidie &
viris, & armis, & navibus augere, vt Regina Rescriptas
provincias hostiliter invadat & obruat, quomo Architalass
do & anno MDLXXVIII. dum pacis compo- & Præfecto
sicio agitur, tentatum fuit, maioribus quidem rum classis
viribus, quam vnquam sua ætate factum fue- Anglican
rat, sed Dei bonitate & singulari nobilitatis
Anglica

Anno
1596.

Anglicanæ, subditorumque aliorum virtute
& fortitudine eandem classem eodem tempore
partim pugna & incensis nauibus abactam, par-
tim tempestatibus obrutam esse. Quia verò
Regina certa & secura sit, nec dubitet quin si-
bi cum omnibus Regibus, Principibusque ar-
ctissima sit amicitia, vno Rege Hispaniarum
excepto, qui ante multos annos diuersis actis
hostem se declarauit, non tantum illius perso-
næ, sed & populo & Regno illius, nulla et-
iam à Regina iniuria accepta, aut causa hos-
tilitatis data: Nos, aiunt, Comes & Admiral-
lius omnibus significamus, seuerum nos man-
datum à sua Maiestate accepisse, ne cuiquam
in hac nostra expeditione noceamus, cuiuscun-
que nationis sit, præterquam natiuis Hispania-
rum Regis subditis, & alijs externis homini-
bus, qui dicto Regi milites, naues, tormenta
bellica, com meatum, aliumque apparatus ad
Reginam opprimendam suppeditant, Cui man-
dato nos satisfacturos decreuimus.

Quare omnibus & singulis, qui in hac classe
nostra sunt, præcipimus, & serio mandamus,
hoc ipsum graui supplicio obseruare. Vt au-
tem omnis centrouersia tollatur, quæ incidere
posset cum his, qui non sunt sub imperio Re-
gis Hispaniarum, nos tamen manifestos opitu-
latores & fautores eiusdem Regis terra marique
ad Reginæ prouincias inuadendum interpre-
tamur, mentem nostram latius declaramus: O-
ramus igitur in nomine Domini, & serio man-
damus omnibus, qui Regis Hispaniarum nati-
ui subditi non sunt, & tamen ei suppetias nau-

bus, com
ut cum
spaniæ
tatemq
desera
aut si
ant.

autho
securi
rum,
furos v
nes illo
Hispan
sequiun
rint int
pro suo
non vch
uerint
ro non p
lem pro
terque
rit, vt h
& liber
li perm
hender
rum so
vi oppu
exagita
tare.

Q
à nostra
iustam q

bus, commeatu & apparatu bellico adueniunt, Ann^o 1596.
 ut cum suis nauibus & auxilijs ex omnibus Hispaniæ & Lusitaniæ portubus discedant, societatemque & militiam in classe eiusdem Regis deserant, inque propriam patriam reuertantur: aut si ipsis placuerit, ad nostram classem veniant.

Id si fecerint, promittimus illis nomine & auctoritate supremæ Reginæ nostræ omnem securitatem personarum & fortunarum ipsorum. Pollicemur nos eos habituros & defensores ut amicos, permissuros insuper ut omnes illorum naues & merces, siue ex à Rege Hispaniarum fuerint detentæ, aut in eius obsequium & vsum expensæ, siue ab Anglis fuerint interceptæ, liberè discedant, aut apud nos pro suo arbitrio maneant: modò ut amicos, non ut hostes Reginæ aut nostros se declarauerint. Quòd si quis huic Reginæ mandato non paruerit, & nostram tam fauorabilem promissionem pertinaciter, contumaciterque contempserit, nec operam dare voluerit, ut huic tam æquæ petitioni, qua ipsius bono & libertati cauetur, satisfaciatur; nobis iure belli permissum erit talem contumacem apprehendere, & ut manifestum Regis Hispaniarum socium, auxiliatoremque ad Reginam vi oppugnandam, eamque noua persecutione exagitandam pro hoste publico habere & tractare.

Quòd si interea detrimentum aliquod à nostra classe acceperit, nullam in posterum in istam querelam habebit causam: nec ip-

85 MERCVRII GALLOBELGICI

Anno
1596.

sis Principes & Dominos suos sollicitare fas erit, ut a nobis restitutionem aut multam pro ea exigant. Hæc illius scripti summa est, quod tamen cum titulo parum convenire videtur; cum in eo vix vna causa hostilitatis indicat, aut expeditionis susceptæ manifestè exprimitur. Distribuerunt autem scriptum illud per omnes Hispaniæ, Portugalliæ, & alios Regi subiectos portus, ne quis causam ignorantia prætendat.

Classis è portu discedit.

Cum iam tempus naues conscendendi appropinquaret, conuocatis Tribunis & centurionibus singulis singulæ naues consignantur, comæatus distribuitur; & Douero, alijque è portubus Plimotham contendunt. Ibi Præfecti milites in terram exponunt, exercitum perlustrant, instruunt tyrones, reficiunt omnes. Exercitus in acies diuiditur, suis vnaquæque se continebat stationibus. Vbi castra metati essent, tyrones milites, quæ tum primùm merere stipendia cœperant, docentur cum hoste congregari, receptui canere, per turmas hinc inde crebrò concurrere, decurrere, de integro inire bellum, locum tenere, imperium facere, iussa exequi, sequi in orbem colligere, cuneum facere, & Phalangem; se qui signa, ne sine imperio in hostes tenderent, ne pulsî loco cederent, & ut in acie quisque agnosceret ordines suos. Militibus ita aliquot dies exercitatis foelicior ventus spirare cœpit. Archithalassi summa festinatione pœna capitis classico omnibus edixerunt, naues conscendere, easque è portu educere, & velis passis

passis i
nauib
& cet
rit; qu
reuer
sam e
alio t
nunc
mis f
se con
ant,
Ad
quiesc
pellam
damus
gas; &
nos ad
specto
micoru
cepti fu
niuscui
subij

passis in altum classis prouehitur. Quæ quot Anno
 nauibus Anglicis, quot Scotis, Hollandicis, 1596.
 & cæt. constiterit, & quiseius luccessus fue-
 rit; quid egerit, quid passa fuerit, quomodo
 reuersa sit (nam dum hæc scribimus, reuer-
 sam esse nunciant) Deo duce, & vita comite
 alio tempore commemorabimus. Quæ enim
 nunc de hac expeditione circumferuntur, ni-
 mis fabulosa, nimis diuersa, & aduersa & inter
 se contraria sunt, quàm vt typis committi debe-
 ant.

Ad vmbilicum iã peruenimus, lector, & hic
 quiescere iubemur. Rogamus igitur vt hanc o-
 pellam nostram in bonam partem accipias, quæ
 damus benignis oculis, candidaq; mente perle-
 gas; & sicubi erratum esse deprehendas, liberè
 nos admoneas. Non enim omnium horum in-
 spectores ipsi fuimus, sed ex varijs libellis, a-
 micorumq; scriptis collegimus: qui si ipsi de-
 cepti fuerint prius, nos etiam deceperunt. V-
 niuscuiusque igitur iudicio & censuræ nostra
 subiicimus, vt quid de ijs sentiant liberè
 pronuntient, modò affectus absit,
 iudex in omni re pes-
 sumus.

SOLI DEO GLORIA.

R
G
GIO
QY

Ave

60
Apu